

INNHOOLD:

Leder: Feminisme som kritikk	1
Harriet Holter til minne	4
Åse Hiorth Lervik til minne	6
Våren på Senteret	7
Reproduktive rettigheter	12
Fra varmen og ut i kulden	13
Nomadiske kvinneliv	14
Kjønn og rockemusikk	15
Et gjensidig blikk	16

NAPP UT SIDER I MIDTEN

NYHET: SFKs vårkalender	17
Vårens program	18-19
Undervisning UiO	20

Smertefotografen	21
Pris til beste studentarbeid	22
Om studentfeministene	23
Queer Theory	24
Kvinneliv Kunstnerliv	25
Brageprisen til A. Wichstrøm	26
Mødrevideoen kommer i vår	26
Nye likestillingsvedtak UiO	27
Kjønn i endring	28
Sekretariatet deles i to	29
Kontantstøtten	30
A-notater på tilbud	33

Feminisme som kritikk - historie og formidling

HARRIET BJERRUM NIELSEN, FAGLIG LEDER, SFK

Er kvinne- og kjønnsforskningen et eget fagfelt - eller et kritisk perspektiv på de eksisterende fagene? Uansett hva man mener den burde være, så har den i dag blitt begge deler. Kvinneforskningen startet relativt fag- eller fakultetsspesifikt, men i årenes løp har det gradvis også avtegnet seg et felles, tverrfaglig felt for feministisk teori og kritikk. Det er behov for å få beskrevet dette feltet systematisk, skrive dets teoriehistorie - og formidle det til studenter gjennom kompetansegivende undervisningstilbud. Sentrene for kvinneforskning ser dette som en meget viktig oppgave i årene som kommer. Et forskningsprosjekt er satt i gang, et nasjonalt forskerkurstilbud er under forberedelse, og lokalt arbeides det med å bygge opp undervisningsmoduler i feministisk teori som kan brukes innenfor gradsstrukturen.

Norsk kvinneforskning har i hovedsak vært empirisk og substansielt orientert. Samtidig har denne forskningen hele tiden forholdt seg til å være en del av en fagovergripende og internasjonal grunnlagsteoretisk debatt hvor feminismens samfunns- og vitenskapskritikk har blitt formulert på stadig nye måter. Disse grunnlagsperspektiver har for det meste fungert som teoretisk kontekst snarere enn som eksplisitt fokus for forskningen. Dermed blir feministisk teori og kritikk et felt som ingen eller få egentlig har ansvar for eller oppfatter som sitt

primære forskningsfelt. Senteret blir stadig kontaktet av studenter, doktorgradsstudenter, men også av kvinneforskere som - selv om de har arbeidet i årevis med kvinne- og kjønnsperspektiver i sitt eget fag - etterlyser noen som har oversikt over det feministiske teorifeltet. Hva er de sentrale problemstillingene når det gjelder kjønn og hvordan har disse problemstillingene vært formulert og utviklet seg? Hvem har diskutert hva, når og hvordan? Feltet er uten "eiere". Det

FORTS. NESTE SIDE

**Harriet Holter og Åse Hiorth Lervik
til minne**

side 4 og 6

har blitt til underveis, som teoretiske biprodukter fra en mengde mer empiriske prosjekter. Kunnskapen om det ligger som stykker og biter, integrerte i de enkeltes forskerbiografier og prosjekter. Fordelen ved dette er at det ikke finnes noen fast kanon og kunnskaphierarkier i kvinneforskning. Ulempen er at det blir vanskelig å overskue, holde seg oppdatert i og formidle. Behovet for å samle bitene og se helheten i feltet nå, har sikkert å gjøre både med kvinneforskningens økende institusjonalisering, generasjonsskiftet og at vi mer og mer ser oss som del av et internasjonalt miljø. Ønsket om å identifisere og beskrive feminismen som kritisk teorifelt er ikke et ønske om å fryse fast et felt i bevegelse, men en konsekvens av at kvinne- og kjønnsforskningen har blitt et synlig felt som vekker nysgjerrighet. Det krever bevissthet om egen historie og ansvar for å videreformidle viktig kunnskap til yngre generasjoner.

På Senter for kvinneforskning arbeider vi med denne historieskrivningen og erfaringsformidlingen på flere nivåer: som forskningsprosjekt, som doktorgradstilbud, som undervisningstilbud i form av dels et semesteremne i kjønn og kunnskap, dels hovedfagsmoduler i feministisk teori. I alle tilfelle ser vi det som viktig å synliggjøre feltet uten å isolere det. Samspillet med fagene er viktig for at feminismens fagkritiske potensiale skal kunne få noen effekt.

Et forskningsprosjekt: Feminisme som kritikk

Dette prosjektet har som mål å skrive en feministisk teori- og idéhistorie som analyserer og sammenfatter de sentrale teoridebatter innen norsk/nordisk kvinne- og kjønnsforskning, sett i forhold til den internasjonale konteksten som har vært deres referanseramme. Prosjektet skal gå opp sporene i teoridebatten som har preget denne forskningen. Hovedvekten ligger på fagovergripende problemstillinger som f.eks forståelser av kjønn og kjønnsforskjell, forståelser av kjønnsmessig undertrykkelse og frigjøring, og forståelser av kjønn og vitenskap. Hva er de sentrale tekster, dvs bidrag eller diskusjoner som har hatt fagovergripende karakter? Hvilken faghistorie og fagtradisjon har kvinneforskningen nådd å skape seg i

sine få leveår? Hvilke er de sentrale og viktige spørsmålene kvinneforskningen har reist, både historisk og aktuelt? Hvor er det de feministiske perspektivene har utfordret og i dag utfordrer den etablerte vitenskapen? Kan man periodisere den feministiske teoridiskusjonen - og er det interessant å gjøre det? Hvilke tekster og problemstillinger er "klassiske" i den forstand at de fortsatt er relevante for dagens forskning og debatt?

Sentrene for kvinneforskning i Bergen, Oslo og Trondheim har i fellesskap søkt og fått bevilget midler til dette prosjektet fra forskningsprogrammet *Kjønn i endring* i Norges forskningsråd. Beatrice Halsaa fra Høgskolen i Lillehammer har tatt på seg å utføre det innen en toårig periode. Beatrice er statsviter og har vært en av ildsjelene i fremveksten av moderne norsk kvinneforskning. De senere årene har hun sammen med kollegaer på Høgskolen i Lillehammer bygget opp årsenheten *kjønn og politikk* og skulle dermed ha gode forutsetninger for å vurdere hva som er relevant historieskrivning for de som er studenter i dag. Hun har valgt å ha arbeidsplass her på SFK i Oslo.

Norsk forskerkurstilbud i kvinne- og kjønnsforskning

Doktorgradsstudentene er en gruppe som i aller høyeste grad etterspør oversikter og innføringer i feministisk teori og kritikk. Parallelt med forskningsprosjektet *Feminisme som kritikk* setter vi derfor i gang et forskerkurstilbud som består dels av en

rekke tematiske kurs (dvs kurs hvis innhold er tematisk definert eller disiplinmessig avgrenset), dels av et allmennkurs med fokus på teoretiske og vitenskapsteoretiske spørsmål som står sentralt i kvinne/kjønnsforskningen og som har flerfaglig interesse. Et rammeprogram over helheten blir forhåpentlig ferdig i løpet av våren. I forbindelse med feltet *feminisme som kritikk* er det særlig allmennkurset som har interesse: Det skal være et forum hvor eldre og yngre forskere i fellesskap formulerer feminismens teoretiske og kritiske bidrag, og på den måten fremmer metarefleksjon over egen forskning med henblikk på kjønnsperspektiv. Første allmennkurs blir i september. Det arrangeres av sentrene i Bergen, Oslo og Trondheim i fellesskap og vil - forhåpentligvis - få form av et "internatseminar" over noen dager. Da neste nummer av *Bulletine* først kommer ut i september bør interesserte forskerstudenter (evt. hovedfagsstudenter) og forskere allerede melde deres interesse nå (se artikkelen som omtaler vårens programmer, s. 7). Tanken er at allmennkurset skal være en årlig tilbakevendende begivenhet og på den måten utgjøre doktorgradsstudentenes forum for feminisme som kritikk. Men hva med studenter på lavere og høyere grad? Her er det andre planer på gang:

Semesteremne i kjønn og kunnskap

I forbindelse med evalueringen av SFK i 1996 besluttet Det akademiske kollegium å oppnevne et utvalg til å vurdere eventuell opprettelse av undervisningstilbud på basis av tverrfaglig kvinne- og kjønnsforskning på Universitetet i Oslo. Utvalget har i høst/vinter arbeidet med et forslag om to undervisningstilbud som er tenkt å skulle ligge mot slutten av cand.mag.-graden og i begynnelsen av hovedfaget. Arbeidet er ikke avsluttet ennå, men vi lufter likevel her noen av de ideene det arbeides med. Premissene for utvalgets arbeid har vært at slike studietilbud bør organiseres i samarbeid mellom Senter for kvinneforskning og fagenhetene, og at de må organiseres slik at de gir mulighet for studieprogresjon, valgfrihet og fleksibilitet for studentene.

Den første delen av forslaget er å tilby hele eller halve semesteremnet

på fakultetsnivå. Dette vil være et semesteremne som typisk tas mot slutten av cand.mag-studiet. I følge forslaget skal det bestå av et tverrfaglig felleskurs av ca. tre vekttalls omfang - *Kjønn og kunnskap*. Dette kurset gis av Senter for kvinneforskning og kan f.eks ta opp kjønnsperspektivenes betydning for forskningsobjekt og forskersubjekt, kvinner i Akademia, teorier om kjønn, feminisms klassikere. De fakulteter som ønsker det tilbyr deretter et fakultetsfarget påbyggingskurs av et omfang på enten to eller syv vekttall. Til sammen vil dette altså gi enten et halvt (3 + 2 vt) eller et helt (3 + 7 vt) semesteremne i f.eks *Kjønn og kultur* eller *Kjønn og samfunn* eller *Kjønn og utdanning* eller *Kjønn og teologi* eller *Kjønn og naturvitenskap*.

Hovedfagsmoduler i feministisk teori

Den andre delen av forslaget fra utvalget er å tilby hovedfagsmoduler på fem vekttall innen feministisk teori. Disse modulene kan enten tilbys av fagene og vil da naturlig nok bli vinklet fra dette fags perspektiv - f.eks *feministisk litteraturteori*, *kjønn og politisk medborgerskap*, *kjønn og sosial kontroll*, *kjønn i historien*. Eller de kan tilbys på Senter for kvinneforskning og vil da ha en mer tverrfaglig karakter f.eks *feministisk vitenskapsteori- og metode*, eller ta for seg *tverrfaglige temaer innen kvinne- og kjønnsforskningen*.

Tanken er at disse 5-vektallsmodulene skal kunne brukes på fleksible måter. De skal kunne inngå som del av hovedfaget på det instituttet hvor de tilbys. De skal kunne søkes å passe inn i andre hovedfagsstudier (gjelder moduler som tas på Senteret eller på andre institutter). Og endelig skal de kunne settes sammen til nok et semesteremne på cand.mag.-graden - for de studentene som allerede har det første semesteremnet. Her er tanken altså at lavere grads- og hovedfagsstudenter skal delta i samme undervisning (som er på hovedfagsnivå), men å differensiere etter hvilket nivå modulen tas på. Til sammen vil de to tilbudene åpne opp for ett års kvinne- og kjønnsstudier med en klar studieprogresjon og på den måten utgjøre en lenge savnet innføring i feminisme som teori og kritikk og muliggjøre studentutvekslingsordninger med utlandet.

Følger Kollegiet opp også i 1998?

Vi kommer et godt stykke på vei med byggverket i 1998 slik det ser ut nå. Forskningsprosjektet starter opp til sommeren. Det første allmennkurset for doktorgradsstudenter holdes i september. Utvalget som skal foreslå undervisning i kvinne- og kjønnsstudier på Universitetet i Oslo avgir sin innstilling i februar. Det gjenstår da å se hvordan det endelige forslaget blir mottatt på fakulteter og institutter og i Kollegiet. Det er grunn til en viss optimisme. Dels har en foreløpig rundspørking til fakulteter og noen institutter på Universitetet i Oslo resultert i positive kommentarer til tankene om nye undervisningstilbud. Dels virker det som at vi for tiden har et Kollegium som tar sitt ansvar for kvinneforskning og likestilling på alvor:

I 1996 vedtok Det akademiske kollegium å videreføre Senter for kvinneforskning uten tidsavgrensning og oppruste det med en ny professorstilling.

I 1997 kom Kollegiet et skritt videre når det gjelder likestillingsarbeid

det på universitetet. Selv om ikke alle gode forslag ble vedtatt, ble det satt noen viktige milepæler (se kommentar fra Universitetets likestillingsrådgiver s. 27). Kollegievedtaket av 21.10.97 innebærer statusrapport for likestilling ved Universitetet i Oslo, at det utarbeides en rekrutteringsplan for kvinnelige studenter til mat.nat.-fakultetet, at øremerking av stillinger (dog ikke for toppstillinger, dessverre) kan aksepteres under visse forhold, at det utarbeides forslag til et mentorprosjekt for kvinnelige stipendiater og førsteamanuenser, at det opprettes en professor II-stilling i teknisk-naturvitenskapelig kvinneforskning, samt at kompetansekatalogen over kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo oppdateres.

Vi håper at Kollegiet følger dette opp i 1998 med vedtak om et utvidet og bedre organisert undervisningstilbud i kvinne- og kjønnsstudier. Da vil Universitetet i Oslo ha utmerket seg både i en nasjonal og i en nordisk sammenheng for sin innsats for kvinne- og kjønnsforskning i disse tre årene.

Harriet Holter (1922-1997)

Rett før jul kom meldingen om at Harriet Holter var død, og da hun ble bisatt like før nyttår, ble hun takket og minnet som kvinneforskningens faglige mor og grunnlegger i Norge. Senter for kvinneforskning har uendelig mye å takke Harriet for; hennes engasjement for å få Senteret opprettet og hennes mer enn 10-årige innsats i SFKs styre.

De siste år av sin pensjonisttilværelse valgte hun å knytte seg til Senter for kvinneforskning som professor emeritus med et forskningsrådsprosjekt om veiledning for kvinneforskere. Hennes faglige og fagpolitiske engasjement var uutslukkelig. Hun slepte sin forpinte kropp opp til Senterets seminarer så ofte hun kunne - og selv om hun etter hvert innså at hun bare klarte å sitte på stolen en time, måtte hun bare være der og følge med og delta. Vi undret oss ofte over at hun orket. Ikke bare å komme, men også bevare sitt glødende faglige engasjement under så vanskelige omstendigheter. Men det gjorde hun. Det var hele tiden nye teorier og standpunkter som skulle analyseres og kommenteres, hele tiden nye artikler og bøker som hun brente for å skrive og hun visste at hennes tid var tilmålt.

Harriet rakk å oppleve at SFK ble permanent, og vi skulle ønske at hun også hadde fått lov å se at SFK forhåpentligvis nå snart blir en enhet med kompetansegivende undervisning i kjønn og kunnskap og i feministisk teori. Det ville ha gledet henne inderlig, for formidlingen til nye generasjoner var noe av det som lå henne sterkest på hjertet.

Individuering, intimisering, privatisering - ja, mystifisering - var de karakteriserende begrepene hun og hennes samarbeidspartnere presenterte i 1975 for å forklare familielivets utvikling i senkapitalismen. Men hennes dyptborende kritikk hindret henne ikke i å uttrykke begeistring og hengivenhet overfor dem som hun gjorde til familie. Hun var en stolt mor da Øystein Gullvåg Holters første forskningsarbeider begynte å komme, og det på fagfelt som også var hennes.

Øysteins doktoravhandling og feiringen av den med disputas nå i høst, gledet henne enormt. Hun sparte krefter og innsats for å kunne delta. Hun ville da - som ellers - ta seg godt ut, og holde tale for ham. Harriet må ha klart å gi Øystein mye ballast i form av meninger og prinsipper, men samtidig ha gitt ham mye rom og aksept på en måte som har stilt ham personlig fritt. Jeg kan ikke finne noen annen forklaring på at det ble mulig for ham som voksen å velge og følge henne såpass tett i fagvalg og interesser.

Selv hadde hun et ambivalent forhold til sin egen oppvekstfamilie. Den kulturelle bagasje fra et borgerlig hjem ble for henne en spore til oppbrudd. Det delvis feilaktige ved å være kvinne ble omsatt til et radikalt politisk engasjement sammen med tidens unge menn. Hun elsket sine to yngre brødre, men så dem ikke som forbilder eller støttespillere. Samtidig tror jeg det blir litt for høytidelig å si at hun gikk sine egne veier. Det er så opplagt at hun hadde det moro, at hun også ble drevet av hvor det skjedde noe.

I Harriet Holters bibliografi finnes syv arbeider under ektemannsnavnet Bog. Det er de aller første fra førtitallet om politikk og sosiale problemer. Siden skulle det bli flere menn, men enda flere arbeider. Litt selvrønsk sa hun om sitt første ekteskap: "Husk det var under krigen, det var nærmest bare som en forlovelse å

regne". Da var hun sosialøkonom, på vei mot de nye og forlokkende samfunnsvitenskapene.

Forfatterskapet under navnet Gullvåg strakte seg over første halvdel av femtitallet, og temaet var arbeidslivsforskning. Institutt for samfunnsforskning var stedet, og for Harriet ble det forskning med vekt på arbeidernes holdninger og deltakelse. Det var opplagt hennes politiske og sosiale engasjement som var denne forskningens drivkraft. Hun var arbeidssom og samarbeidsvrig.

Da hun seinere på femtitallet begynte med kjønnsrolleforskningen sammen med flere andre psykologer og sosiologer ved Institutt for samfunnsforskning, var det ingen som visste, neppe heller de selv, at de her tok det første spadestikket til det som noen årtier senere skulle bli et eget forskningsfelt med mange forskere, egne forskningsprogrammer og sentre, egne tidsskrifter, foreninger og konferanser og et hav av bokutgivelser. Det er en innsats hvis akademiske og politiske betydning neppe kan overvurderes og som vil bli stående som en ruvende pionergjerning i mange, mange år fremover.

Da kjønnsrolleforskningen for alvor "tok av" utover på 60-tallet, var Harriet den ledende kraft både her i landet og i Norden. Hun var bærebjelken i det nordiske prosjektet om *kvinners liv og arbeid*. Dette var med navnet Holter, som hun beholdt som sitt, selv om forsøket på å lage en varig familie ikke lyktes. Denne kjønnsrolleforskningen var reform og forandringsorientert. Og hun kom da også med i Arbeiderpartiets aller første komite for å "utrede kvinnes stilling i vårt samfunn" fra 1964. Det er uoverkommelig å gi noe dekkende bilde av alt hun har vært med på og alt hun har gjort, men denne tidlige kjønnsrolleforskningen fanget oppen tidsånd og fikk et utrolig sterkt gjennomslag. Selve begrepet kjønnsrolle ble raskt dagligtale, og flyttet spørsmålet om kjønnsnetts skapelse fra religion og natur til samfunn og kultur. Jeg vet godt at den nye feministiske politiske bevegelsen på syttitallet var et ektefødt barn av det antiautoritære studentopprøret og derfor i hovedsak importert til Norge. Men jeg våger den påstand at kjønnsrolledebatten hadde beredt en grunn i vårt land, noe som gjorde at bevegelsen til dels fikk sin egen utforming og sine egne for-

mer for gjennomslag her. Og Harriet var med både i den første og den andre av disse samfunnsmessige bølger.

Senere studerte Harriet forsøks-gymnasiet, grep etter marxismens muligheter for psykologien, og begynte med nye unge medarbeidere på den familieundersøkelsen som ledet til *Familien i klassesamfunnet*. Sammen med sin unge livskamerat Lars Hem, sveipet hun over sosialpsykologien i Norge. Først i ett, senere i to bind, samlet de det som de syntes var spennende og løfterikt. De tolket, sorterte og utla, og bestilte nyskrivninger der de syntes det manglet noe.

Første gang Harriet brukte betegnelsen *kvinneforskning* i en tittel var i 1976. Det er ikke lenger siden. Og hun ble straks denne forskningens nestor. Det er riktig nok at hun er kvinneforskningens mor og pionér, slik alle har lest og hørt mange ganger. Men jeg synes ingen av disse betegnelse er helt treffende. Det stemmer at hun ga meg og mange andre muligheter. Men det var ikke noe spesielt moderlig ved måten hun gjorde det på. Hun var gjerne kritisk og utfordrende. Det hun ga av støtte og oppmuntring, ga hun ved å lytte og videreformidle. Hun fremhevet for meg det jeg gjorde på en måte som ga det betydning. Hun ba meg kommentere sine utkast. Hun tok mine innvendinger og forslag alvorlig. Hun ble kollega, og venninne.

Når hun skaffet seg mange samarbeidspartnere som var betydelig yngre enn henne i år, var det fordi hun oftere fant de mest interessante tankene og de største utfordringene der. Da hun ble dosent og senere professor ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, fikk hun utvidet sin kontaktflate til studenter. For henne ble ikke studentopprøret en protest som hun ble utsatt for som autoritet og lærer på Psykologisk institutt, men snarere en serie nye muligheter og utfordringer. Hun utvidet psykologiens horisont for oss, men hun hadde ikke noe behov for å forme eller prege oss. Hun ville suge sin næring fra vårt opprør, hun søkte kritikken og det bevegelige.

Det var ikke på noe enkelt vis Harriet som skapte kvinneforskningen, det var like mye hun som lot seg skape av den. De unge kvinnene som kom inn i academia ga nye muligheter også for henne, og hun frydet seg ved det. Men når det er sagt, er det også viktig å fremheve hvor generøst

hun stilte seg til disposisjon, og at hun nå - når hun opptrådte på vegne av flere - også kunne tillate seg å være mer modig og direkte enn hun hadde vært "alene".

I arbeidet med doktoravhandlingen "*Sex Roles and Social Structure*" hadde hun hovedsakelig stått alene. Boka var modig, men også forsiktig. *Kjønnsdifferensieringens reproduksjon* var en faglig sett diplomatisk oppfinnelse fra forfatterens side. Hun gjorde kjønnsrolleproblemet akademisk stuert, og det var nødvendig i 1970. Og så kunne hun pøse på med hypoteser om de kompliserte samband mellom struktur og prosess. Dette var et opplegg til forskning for mer enn ett livsverk. Men hadde det forblitt hennes prosjekt alene, hadde det nok gitt henne et trygt, men ikke særlig spennende videre forskerliv. Derfor fant hun seg stort sett tålmodig i at vi brukte kjønnsrolleteori som satsplanke når vi skulle definere vår kvinneforskning som ny og annerledes.

Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg har sittet i stua i Niels Henrik Abels vei - og senere i Vestgrensa - med tekoppen, og snakket og snakket med Harriet. Hennes engasjement og mitt eget brakte oss i alle mulige retninger, og vi beveget oss uten grenser mellom faglige og personlige erfaringer. Harriet elsket utvekslingen, gjerne med innslag av uenighet. Hun kunne si til noe jeg eller noen annen hadde skrevet, at "du, det der var interessant, men jeg vet ikke om jeg er helt enig - det får vi forsøke å snakke om og finne ut av". Sjelden var hun helt fornøyd med det hun selv hadde laget. I hvert fall betraktet hun det ikke som ferdig og oppgjort, men fremhevet entusiastisk at "jeg tror jeg er inne på noe der, men det krever mer teoretisk utvikling".

Jeg grep meg gang på gang i å glemme at hun var sjuk. Av og til kunne jeg se et drag av smerte eller av tretthet fare over ansiktet hennes. Men oftest var det ute av mine tanker. Hun organiserte og drev veiledningsprosjektet "*Kvinner i fellesskap*" fra 1978 til 1982. Emnet var valgt med omhu, for å favne manges interesser, og for å sprengre frem nye muligheter.

Harriets lengste og siste samliv hører Hans Sundgaard til. Det var et av flere ukonvensjonelle valg av partnere fra hennes side. Hun søkte ikke makt og prestisje hos sine menn, men utvekslingen; noen å dele tanker og

erfaringer med. Hans var for henne en utømmelig kilde til norsk kultur og politisk historie. En intellektuell etter hennes smak, selv om han ikke hadde formell skoloring. Han ble den som fikk følge henne gjennom sykdom og et daglig liv i smerte. Derfor ble han også en viktig praktisk hjelper og støtte. Ikke bare gjennom de oppgaver han påtok seg, men gjennom det selvfølgelig rommet han ga for henne og hennes virketrang. For like tydelig som de to tiårene med Hans var preget av Harriets sykdom, var de preget av hennes allsidige og utadrettede faglige aktiviteter. Og Hans elsket ikke bare henne, men det hun gjorde, og han var stolt på hennes vegne.

Formelt trappet hun ned arbeidsinnsatsen. Hun ble pensjonist på deltid og etter hvert også på heltid. Men det stoppet ikke hennes arbeid. Fagpolitisk hadde hun stadige initiativ knyttet til *Sekretariatet for kvinneforskning*, *Senter for kvinneforskning*, forskningsrådets forskningsprogram om *seksualisert vold*. Hun ville så inderlig gjerne at det skulle komme i gang et forskningsprogram om voldsformer, men det ligger fremdeles å skvalper som et forslag et sted mellom Justisdepartementet og Forskningsrådet.

Forskningsmessig gikk hun på stadig helt nye veier. Seksuelle overgrep mot barn ville og måtte hun ta opp. Igjen som et kollektivt prosjekt med yngre medarbeidere. Hun arbeidet med teori om seksuell kultur. I 1996 kom boka "*Hun og Han - lærebok om kjønn i forskning og politikk*" og den nye utgaven av "*Kvalitative metoder i samfunnsforskning*". Begge deler i samarbeid med andre, men likevel med nye innspill og bidrag fra hennes side.

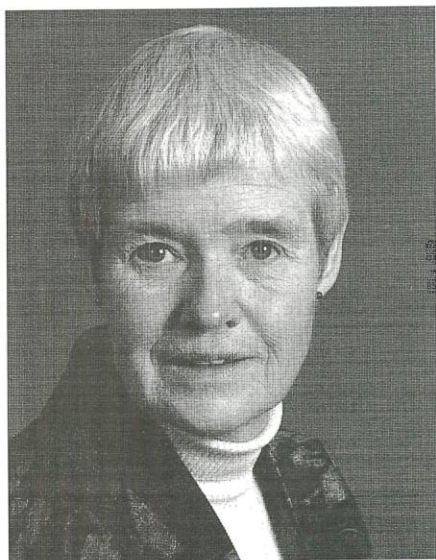
I 1997 klaget hun stadig over at hun ikke fikk gjort noe. Hun fikk ikke med seg den gjenstridige kroppen. Da Aftenposten ville lage intervju til 75-årsdagen sist april, syns hun først at hun var for trett og ikke hadde noe å si. Men ikke før var dette ytret, så kom hun på at hun hadde noe på hjertet om utviklingen på universitetet - kanskje kunne hun benytte denne anledningen... Hun var altså ikke selv innstilt på å slutte. Hun etterlot seg minst like mye ugjort som gjort. Men ingen behøver å føle dette som noen forpliktelse eller som et krav. Hun var den

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

første og den fremste kvinne på mange områder og på mange måter. Vi som har fått jobbe sammen med henne, er verken først eller fremst på den måten. Det har hun og vi endret på. De første fotsporene er nå blitt en bred gate der mange går. Harriet Holter startet kanskje ut som pioner, men hun ble en del av et fellesskap. Vi lyser fred over hennes minne - men litt ufred og litt moro må det også være med.

HANNE HAAVIND
STYRELEDER, SFK

Åse Hiorth Lervik in memoriam

Professor dr. philos. Åse Hiorth Lervik døde 3. november 1997, etter lengre tids sykdom. Hun ble bare 64 år gammel. Hun ble satt ut av spill i en alder hvor hun fremdeles hadde mye ugjort; likevel rakk hun å utføre mer enn mange.

Hennes doktoravhandling dreide seg om Ibsens versekunst i *Brand*, og hun utga en mye benyttet innføring i verselære; slik kom hun til å bli en sentral skikkelse både innen Ibsenforskningen og i nordiske metrickretser. Men det var kvinnelitteraturforskningen som var hennes hjertebarn fremfor noe. Det startet allerede med den publiserte hovedfagsoppgaven om Jo-

nas Lies ekteskapsromaner (1965), og siden fulgte en avhandling om Cora Sandels stilkunst (1977), en avhandling om kjærlighetsmotivet hos norske kvinnelige forfattere i annen halvdel av forrige hundreår (*Evig din*), 1985, og en kritikkantologi i to bind med anmeldelser og litterære artikler av kvinner (*Gjennom kvinne-øyne I- II*, 1980-82). I tillegg kom en rekke artikler, for en stor del om til dels glemte kvinnelige forfattere, i ulike tidsskrifter og antologier.

Åse Hiorth Lervik betraktet ikke forskningen om kvinners litteratur som et isolert område, men som en integrert del av et bredere kvinnesaksengasjement. Hun var en kvinnesaks kvinne av godt gammelt merke og arbeidet på mange måter i forlengelse av Camilla Colletts virke. Derfor var hun opptatt av ideologiske spørsmål omkring kvinners rolle slik den var fremstilt i litteraturen, og omkring kvinners bevissthet om disse rollene. Hun trakk fram ufortjent glemte og halvglemte forfatterskap for at kvinners litteratur kunne bli synlig og få sin rettmessige plass i den litterære tradisjonen.

Men disse publiserte arbeidene er bare en del av Åse Hiorth Lerviks innsats for å fremme kvinnelitteraturforskningen og kvinnesaken. Hun innså tidlig at det var viktig å rekruttere kvinner til forskningen og å få kvinner inn i sentrale forskningspolitiske verv. Allerede fra begynnelsen av 1970-årene, etter at hun i 1972 tiltrådte som landets første kvinnelige professor i nordisk litteratur ved universitetet i Tromsø, arrangerte hun kvinnelitteraturseminarer, både lokalt og nasjonalt, for å stimulere til forskning om nordiske kvinnelige forfatterskap. De av oss som var så heldig å få være med på de såkalte Vikersund-seminarene (oppkalt etter det første møtestedet), husker dem med glede som et viktig knutepunkt for nye impulser og utveksling av forskningsresultater. Lenge før ordet nettverk var blitt et honnørord, var det dette Åse Hiorth Lervik iverksatte, med god hjelp av kvinnegruppa hun bygde opp rundt seg i Tromsø. Det var også hun som tok initiativ til å opprette en alternativ Nordisk litteraturpris, en kvinnelitteraturpris som gikk til Märtha Tikkanen i 1979.

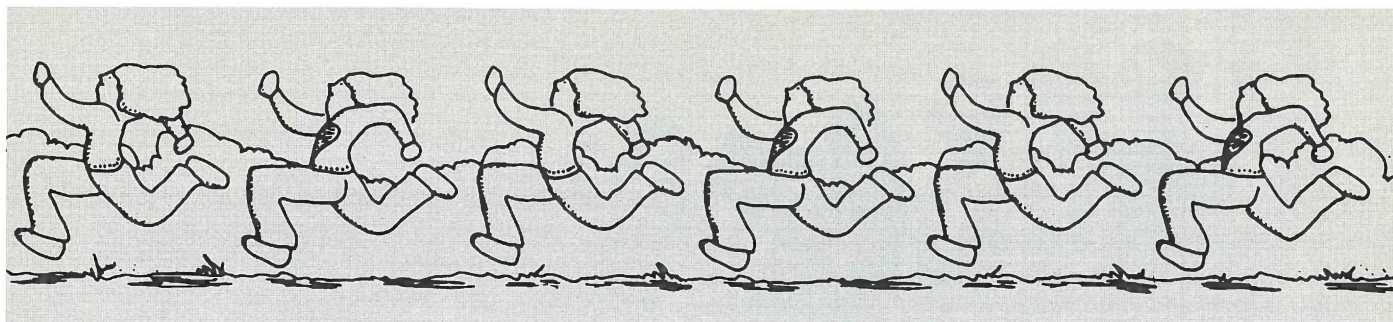
Ved siden av dette fant hun, i tråd med sin politikk, tid til i en årrekke å

være redaktør for tidsskriftet *Edda*, og inneha viktige verv som prorektor ved Universitetet i Tromsø og i sentrale råd og utvalg ved blant annet Norsk Faglitterær Forfatterforening, Nansenfondet og Teaterhøgskolen. Hun hadde dessuten i mange år sentrale oppgaver i det daværende Norges Allmennvitenskapelige Forskningsråd, dels som leder av Rådet for humanistisk forskning, dels som pådriver bak opprettelsen av NAVFs Sekretariat for kvinneforskning og som den første, dynamiske leder av styret for dette sekretariatet.

For mange av oss som var unge cand. philol'er, mag.art'er eller stipendiater i begynnelsen av 1970-årene ble Åse Hiorth Lervik et viktig forbilde i kraft av sin uomtvistelige dyktighet og sitt klare engasjement. Hun kunne nok til tider virke overveldende av samme grunn. Men den som ble bedre kjent med henne, oppdaget også hennes varme og omsorg - den omfattet ikke minst hennes hovedfagsstudenter -, hennes humor og hennes sårbarhet. Dessuten hadde hun en kunstnerisk åre knyttet til tradisjonelt kvinnelige sysler. Bildet av en strikkende Åse med garnnøster i muntre farger, i en konferanse eller på et seminar, står preget på flere netthinne enn min; best som man trodde henne fordypet i et intrikat mønster, kunne hun ta ordet og si noe poengtert og vesentlig som brakte diskusjonen et godt skritt videre. Og da hun mottok NAVFs populærvitenskapelige pris i Aulaen i Oslo i 1991, var hun iført en fargeglad, selvsydd kreasjon - for øvrig etter en modell fra en vitsetegning av en kvinnesaks kvinne i *Vikingen* fra 1880-årene! Hun var også en utpreget familie kvinne, og en av hennes store gleder de siste årene var barnebarna.

Noen uker før Åse Hiorth Lervik døde, kom budskapet om at den svenske litteraturprofessoren Karin Westman Berg var gått bort. Dermed er to av nestorene i nordisk kvinnelitteraturforskning borte, og min egen generasjon er snart den eldste. De har etterlatt oss en god arv og et ansvar for å føre videre den saken de trodde på og arbeidet for.

JORUNN HAREIDE, PROFESSOR
I NORDISK LITTERATUR,
INSTITUTT FOR NORDISTIKK
OG LITTERATURVITENSKAP, UIO

Våren på Senteret

ELISABET ROGG, ASS. FAGLIG LEDER
EVY TILLMAN RØNNING, STUDIEKONSULENT

Vi er enormt glade for at så mange av de spennende gjesteforskerne vi har invitert faktisk har takket ja til å komme. Vel har det budt på visse utfordringer når det viste seg at alle ønsker å være her i mai! Til gjengjeld gir dette mulighet til interessante møter mellom ulike tilnærminger.

Senteret bugner av gjesteforskere i mai!

Ved siden av sine egne forskningsprosjekter vil de også prege SFKs vårprogram. Det vil også til en viss grad være mulig å avtale tid for individuell veiledning. Ta kontakt med studiekonsulenten på tlf. 22 85 89 30.

Nancy Chodorow

som vil være på Senteret i perioden 23.5. - 12.6, er professor i sosiologi ved University of California, Berkeley og er også utdannet og praktiserende psykoanalytiker. Hun ble verdenskjent gjennom sin bok *The Reproduction of Mothering* fra 1978. Det banebrytende ved dette arbeidet var Chodorows syntese av psykoanalyse og en sosiologisk/marxistisk feminisme. Med dette utgangspunktet leverte hun en plausibel forklaring på hvordan moderskapet reprodukeres fra mor til datter som et sosialt og kulturelt fenomen. Boka har blitt heftig diskutert siden den kom ut. Chodorow har fastholdt sitt psykoanalytiske perspektiv, og representerer også i dag en posisjon som forsøker å syntetisere psykologiske og kulturelle dimensjoner i et feministisk perspektiv. Av hennes senere bøker fremgår det at hennes teorier har blitt påvirket og nyansert gjennom den poststrukturalistiske utfordringen.

Bronwyn Davies

som vil være ved Senteret fra 19.4. til 29.5, er professor i pedagogikk og rektor ved School of Education ved James Cook University i Townsville, Australia. Hennes forskningsfelt er kjønnsidentiteters konstituering gjennom tekst og interaksjon, spesielt i skolen og i undervisningssituasjoner. Hun har skrevet flere bøker om barns konstruksjon av sin sosiale verden og om deres forståelser av kjønn. Bronwyn Davies arbeider innenfor den australske varianten av poststrukturalistisk teori - som bl a kjennetegnes ved en sterk interesse i å omsette den teoretiske kritikken i nye måter å samle og analysere empiriske data. Hennes siste bok er *Power/Knowledge/Desire: Changing School Organization and Management Practices* (1996).

Anne-Mette Kruse

som vil være på Senteret fra 20.4. til 1.6, er forskningslektor ved CEKVI-NA - Center for kvinde- og kønsforskning ved Aarhus Universitet. Hun er opprinnelig utdannet lærer og har vært en foregangsfigur i Danmark når det gjelder feministisk pedagogisk forskning og utvikling om jenter og gutter i skolen. Hun er ikke minst blitt kjent for sine forsøk med kjønnsoppdelt pedagogikk, se f eks artikkelen *Approaches to Teaching Boys and Girls* i *Women's Studies International Forum*, Vol. 19, no. 4, 1996. Et av poen-

gene hennes er at en slik kjønnsoppdeling kan bidra til å bevisstgjøre barna på hva kjønn betyr i deres samhandling i klassen og at den faktisk kan bidra til at lærerne får bedre øye på ulikhetene innenfor hver kjønnsgruppe: de stille gutter og de aktive jenter.

Rita Liljeström

som vil være på Senteret fra 7.5. til 15.6, er professor emeritus og har virket som professor ved Sociologiska Institutionen ved Göteborgs universitet. Hun er sosiolog og betraktes som en av grunnleggerne av svensk og nordisk kvinneforskning. Rita Liljeströms forskningsfelt er modernisering, kjønn og familie, og hun har innenfor denne rammen beveget seg vidt omkring i empiriske studier og teoretiske perspektiver. Hun har blant annet studert relasjonene mellom kjønn og klasse og problematisert vår forståelse av kjønn og familie innenfor et komparativt perspektiv.

Toril Moi

som besøker Senteret fra 25.4. til 15.5, er professor i romansk litteratur ved Duke University, North Carolina. Hun er en internasjonalt velrenommert litteraturforsker med nyere fransk og feministisk teori som sine spesialområder. Toril Mois forskningsfelt innebærer filosofiske og kunnskapssosiologiske problemstillinger, blant annet i tilknytning til sine verk om Simone de Beauvoirs karriere og forfatterskap. Sentralt står spørsmålet om hvordan vi best kan forstå kjønn. Med utgangspunkt i fenomenologisk og psykoanalytisk teori stiller Moi blant annet spørsmål ved om kjønn blir lettere å forstå dersom vi omhyggelig skiller mellom biologisk og sosialt kjønn.

FORTS. NESTE SIDE

Vårens seminarprogram

Det som særmerker dette semesterets program er kanskje i første rekke at det blir mer intenst jo lenger ut i semesteret vi kommer, helt til det siste forskerkurset avsluttes 18. juni. Som vanlig består programmet i en variert meny; forskerkurs, åpne seminarer, forelesninger, og i år feirer vi 8. mars med en ballettforestilling! Fortsatt står feministisk teoriutvikling og refleksjon over vitenskapsteoretiske og metodiske spørsmål sentralt i programmet. Forøvrig tar vi opp spesifikke temaer som i stor grad speiler de aktiviteter og behov som springer ut av SFKs fire tverrfaglige paraplyprosjekter.

Mange av arrangementene er åpne for alle interesserte, mens forskerkursene har begrenset deltakelse. Til disse er det nødvendig med påmelding. Det gjelder også en del andre arrangementer. Vi ønsker påmelding for å planlegge papers, sende ut informasjon eller for å bestille mat. Legg merke til at en rekke av vårens arrangementer holdes i andre lokaler enn på Senteret. For evt. påmelding krysser du av på slippen bakerst i Bulletine. Har du spørsmål om programmet, ring vår studiekonsulent på tlf. 22 85 89 30.

Fordi Bulletines høstnummer kommer ut etter at de første arrangementene på høsten avvikles, bør du

merke deg at fristen for påmelding til disse er 1. juni!

Feministisk teori

Som det framgår av artikkelen om gjesteforskerne vil våren på Senteret bli preget av noen av de fremste bidragsyterne til den feministiske teoriutviklingen.

Først ute er professor *Toril Moi*. Hun vil holde to åpne forelesninger og et forskerkurs under sitt opphold i Oslo. Forskerkurset *Kropp og kjønn i feministisk teori: fenomenologiske og psykoanalytiske perspektiver* er lagt opp som et tekstbasert seminar. Målet er å forsøke å forstå kjønn ut fra lesning av fenomenologiske og psykoanalytiske teorier om kroppen. Tekster av blant annet Sartre, Beauvoir, Merleau-Ponty, Fanon, Freud, Lacan, Millot og Butler vil bli drøftet. I tillegg vil kurset studere konkrete eksempler på problematiske forhold til kjønn. Deltakerne må holde seminarinnlegg. Seminarinnlegget skal bestå av en seriøs presentasjon av en av tekstene som studeres på kurset. Senter for kvinneforskning vil gjøre tekstene tilgjengelig i god tid før kurset begynner slik at seminarinnleggene kan forberedes på forhånd. Kurset går over to ganger to dager: 7.- 8. mai og 11.-12. mai.

I tilknytning til forskerkurset vil *Moi* gi forelesningen "*Jeg er en kvinne*": om den såkalte motsetningen mellom det personlige og det filosofiske hos *Simone de Beauvoir* den 6. mai, og forelesningen *Det personlige og det politiske i dagens feministiske teori* den 13. mai.

Onsdag 27. mai vil professor *Nancy Chodorow* i seminaret *Rethinking the Reproduction of Mothering - A 20-year Retrospective* fortelle hvordan hun i dag oppfatter denne boken og debatten den har vakt. Hun vil fortelle om sin faglige utvikling i løpet av disse 20 årene og om sin aktuelle forskning innen feminisme/psykoanalyse. Chodorow ønsker at seminaret får preg av en samtale mellom henne og deltakerne. Det vil derfor være lurt om man har både denne og hennes nyere arbeid, f.eks *Femininities, masculinities, sexualities* (1994) noenlunde present.

Dagen etter, den 28. mai, bringer vi professor *Bronwyn Davies* post-strukturalistiske og lacaniansk inspirerte versjon av psykoanalysen i dialog med *Nancy Chodorows* objektrelasjonsteoretiske forståelse i forskerkurset *Discourse, Subjectivity and Gender*. Blant spørsmålene som tas opp er: Hva er forholdet mellom diskurser om kjønn og kjønnets subjektivitet, mellom kjønnsidentitet og kjønnskonstruksjon? Hvor er koblingspunktene mellom teorier om in-

divider i forandring og teorier om diskurser i forandring - spesielt når det gjelder kjønn? Hva er kjønn i det hele tatt, hvis kvinner er så forskjellige som individer?

I seminaret *Clinical Gender and Theoretical Gender* vil Nancy Chodorow diskutere hva feminismen kan lære psykoanalysen og hva klinisk psykologi kan lære feminismen. Seminaret finner sted 9. juni.

Vitenskapsteori og metodologi

Vi har i vår fire ulike arrangementer som tar opp vitenskapsteoretiske og metodologiske problemstillinger, en seminarrekke, to enkeltstående seminarer og et forskerkurs.

Tolking - tekst og tall

Vårens første tilbud i metodologi er en seminarrekke over fire ganger som tar opp forholdet mellom tolking, tekst og tall. Det første seminaret der førsteamanuensis Anne Birgitte Rønning ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved Universitetet i Oslo foreleser over temaet *Diskursbegrepet i tekst*, er allerede avviklet når dette leses. Hun tar opp diskursbegrepets status og betydning innenfor litteraturvitenskaplig forskning. I tillegg trekker hun inn Foucaults bruk av begrepet i analyser av kunnskapsproduksjon. Spørsmål som berøres er blant annet om det er subjektiviteten som kommer til uttrykk gjennom diskursen eller om det er diskursen som former subjektet. Onsdag 25. februar vil stipendiat Wenche Vagle ved Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo presentere en lingvistisk fundert metode for å analysere meningsinnhold i tekster i forelesningen *Språklig tekstanalyse som forskningsmetode: hva, hvordan og hvorfor?* Metoden bygger på Halliday's språkteori, sosiosemiotikken, og Vagle vil legge vekt på de sentrale begrepene i denne teorien. Hun vil også demonstrere bruken av analyseredskaper fra denne språkteorien til praktisk tekstanalyse og berøre metodiske spørsmål. Torsdag 2. april holder førsteamanuensis Werner Christie Mathisen ved Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo forelesningen *Hvordan kan vi bruke intervjuer når vi arbeider med diskursanalyse?* Mat-

hisen skisserer en samfunnsvitenskapelig tilnærming til diskursanalyse og peker på hvordan intervjuer i den sammenheng kan supplere analysen av (skriftlige) tekster. Sentralt i forelesningen er eksempler på tolkning og analyse av intervjumateriale fra egen forskning. Begrensninger og problemer ved bruk av intervjuer ved diskursanalyse vil også bli drøftet. Fredag 24. april holder høgskolelektor Arild Danielsen ved Avdeling for samfunnsfag, Høgskolen i Vestfold forelesningen *Tolking bak tall*. "Kvantitativ metode / kvalitativ metode, forklaring/tolkning, mann/kvinne" - dette systemet av "binære opposisjoner" i mytologien rundt samfunnsvitenskapelig metode er utgangspunkt for en diskusjon av metodologiske spørsmål knyttet til tolkning av kvalitative og spesielt, kvantitative data.

Refleksjoner over poststrukturalistiske posisjoner

Professor i filosofi og kvinnestudier Naomi Scheman, University of Minnesota vil reflektere over poststrukturalistiske og standpoint perspektiver i feminismen i seminaret: *The Advantages of Being Impossible: Why Standpoint Epistemology Works Best When You Have No Place to Stand* den 16. mars.

Kan poststrukturalistisk empiri bli til mer enn illustrerende eksempler på teoretiske antakelser? Hvordan kombinere innsikten om at kunnskapen alltid er 'lokal', med kunnskapsfordringer som overskrider den enkelte interaksjons horisont? Da professor Bronwyn Davies var på besøk på Senteret siste år, ble denne debatten et kjernepunkt i seminaret vi arrangerte med henne. I seminaret *Poststructuralist Theory and Research Methodology* som arrangeres den 5. mai, vil hun reflektere videre over de vitenskapsteoretiske og metodologiske konsekvenser av poststrukturalismen. Kan man få kunnskap om verden og føre en teoretisk debatt hvis alle kategorier hele tiden gjøres til gjenstand for dekonstruksjon? Eller ender alt i en uendelig regress av metakommunikasjon? Deltakere anbefales å lese på forhånd debatten mellom Bronwyn Davies og Alison Jones i *Gender and Education*, Vol. 9, no. 3, 1997.

Memory workshop

Minnearbeid er en kollektiv metode

for å komme på sporet av og bearbeide erfaringer som er mer eller mindre skjult for oss selv, men som likevel preger oss og vår praksis. Metoden er utviklet av professor Frigga Haug ved Hamburger Hochschule für Wirtschaft und Politik og Freie Universität Berlin. Det innebærer at deltakerne prøver å hente fram egne minner fra glemselen ved å skrive dem ned i tredje person. Tekstene blir så bearbeidet i gruppen gjennom kritisk oppmerksomhet. Frigga Haug vil innføre oss i denne metoden i løpet av en workshop 15.-19. juni. Tema for minnearbeidet er ikke avgjort, men spørsmål om tabuiserte områder i kvinneforskningen og hvordan vi håndterer disse, vil bli diskutert.

Kvinner helse

Tretthet er ofte en naturlig, forbigående side av menneskelivet - kanskje til og med forbundet med noe som oppleves udelt positivt. Av og til kan det være uttrykk for en mer langvarig belastning, der hverdagslivet stiller krav som går på kreftene løs, eller det kan være resultatet av tidligere overgrep eller langvarig bekymring som tærer på ressursene. Tidligere betegnet "nevrasteni" tretthet hos kvinner, og ble gjerne behandlet med hvilekur. I dag oppfattes tretthet og utmattelse som symptomer på mange mulige lidelser. Vi trenger mer kunnskap om hva som leder til alvorlig tretthet og utmattelse hos kvinner, og hvilke konsekvenser dette har for kvinnes dagligliv. Vi trenger hjelp fra kvinnene til å lete målrettet etter faktorer som kan være sykdomsutløsende eller helsefremmende, og vi trenger å vite mer om hvordan helsevesenet best kan bidra til å styrke kvinner som opplever langvarig utmattelse. I seminaret *Kronisk tretthetssyndrom - eller bare litt sliten?* legger vi opp til samtale mellom fagfolk fra allmennmedisin, nevrologi, sosiologi, litteraturhistorie og pedagogikk for å forstå mer om utmattelse og tretthet hos kvinner. Vi ønsker å sammenfatte kunnskapsstatus på feltet og stille nye spørsmål. Spesielt vil vi drøfte strategier for hvordan kvinners erfaringer kan omsettes til medisinsk kunnskap i teori og praksis. Seminaret, som ledes av professor Kirsti Malterud, finner sted 13. mars.

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

Innenfor reproduktiv helse er skjæringspunktet mellom individers rett til å velge etter egen overbevisning og samfunnets mer kollektive vurdering, minelagt med etiske dilemmaer. I samarbeid med Seksjon for medisinsk antropologi, Institutt for allmennmedisin og samfunnsmedisinske fag, Universitetet i Oslo, arrangerer Senter for kvinneforskning et arbeids- og refleksjonsseminar med dette som tema. Seminaret *Etikk og reproduktiv helse* er lagt opp som en drøfting rundt forskningsprosjekter som har nye reproduktive teknologier, abort og rituelle praksiser som kvinnelig omskjæring, som fokus. Stipendiat *Anne Hellum* fra Institutt for offentlig rett, førsteamanuensis *Arne Johan Vetlesen*, Filosofisk Institutt og førsteamanuensis *Trygve Wyller*, Det teologiske fakultet, alle Universitetet i Oslo, er invitert til å drøfte de etiske aspekter som prosjektene reiser. Seminaret er en del av paraplyprosjektet *Reproduktive rettigheter* og finner sted 29. april.

Ungdom og kjønn i media og skole

Med forskningseminaret *Ungdom, kjønn og medier* ønsker vi å fokusere på kjønnskonstruksjoner i mediene og hvilke nye betydninger som oppstår i en post- eller ny-feministisk tid. Hvilke perspektiv oppstår i grenseflatene mellom ungdoms-, kjønns- og medieforskning? Hvordan iscenesettes kvinnelighet i mediene og hvilke trender tar mediene opp i seg? Hvordan forholder dette seg til unge jenters konstruksjon av kjønn? Fra Københavns Universitet har vi invitert følgende forskere: senterleder *Kirsten Drotner*, lektor *Anne Scott Sørensen*, alle fra Center for ungdomsmedier, lektor *Anne Jerslev*, Institutt for film- og medievitenskap og lektor *Vibeke Pedersen*, Institutt for nordisk filologi. Vi har også invitert medieforsker *Karen Klitgaard Povlsen* fra CEKVINA, Aarhus Universitet og professor *Kathrine Skretting*, Institutt for kunst og medievitenskap, NTNU. Fra Senteret deltar professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, dr. gradsstipendiat *Wencke Mühleisen* og hovedfagsstudent *Margrét H. Næss*. Se-

minaret finner sted 12. - 14. mars og et detaljert program vil foreligge 1. mars.

Hvor står forskningen om kjønn i klasserommet? Hvilke teoretiske og metodiske innfallsvinkler er relevante? Hva vet vi om kjønnsforskjeller i undervisningen, hvordan skal vi beskrive dem, hvordan forklare dem - og hva skal vi stille opp med dem? Hva er feministisk pedagogikk - og gjelder den begge kjønn? Til seminaret *Girls and Boys in School* tirsdag 28. april har vi invitert to forskere med mangeårig forskning bak seg innenfor dette feltet. Det er professor *Bronwyn Davies* som har en post-strukturalistisk tilnærming til klasserommets kjønnsdiskurser og forskningslektor *Anne-Mette Kruse*, CEKVINA, Aarhus Universitet, som har lang erfaring med forsøk med kjønnsoppdelt undervisning. Fra SFK vil professor *Harriet Bjerrum Nielsen* innlede om sine studier av gutter og jenter i skolen og dr. gradsstipendiat *Marit Haldar* fortelle om sin undersøkelse av jenter og gutters forestillinger om forelskelse og kjærlighet. Deltakere som orienterer seg i noen av artiklene/bøkene til forelesere (se artikkelen om gjesteforskere) vil få større utbytte av seminaret.

Kvinner og kultur

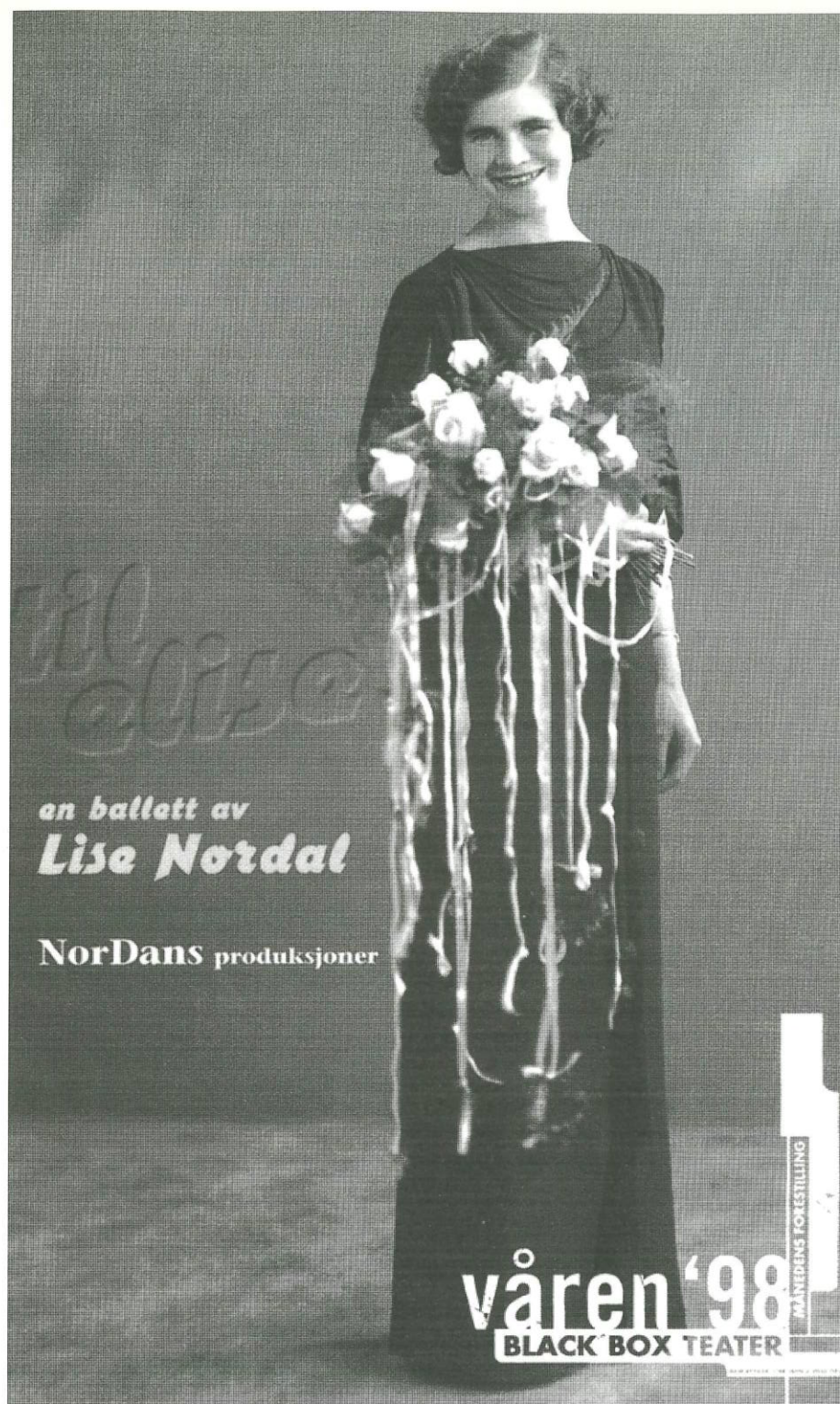
8. mars inviterer vi sammen med NORDANS produksjoner til en helaftens danseforestilling av koreografen *Lise Nordal* bygget over en nyskrevet tekst av dramatiker *Inger-Margrethe Lunde*. Forestillingen *Til Elise* på Black Box Teater vil uttrykke noen av kvinners følelser og erfaringer knyttet til livslyst og dødsangst, lykke og sorg, fylde og tomhet. Forestillingen vil gjennom dans og tekst være en hyllest til nye muligheter. Etter forestillingen vil det bli en paneldebatt der blant annet kvinneforskere vil delta. Forhåndspåmelding som gir rett til grupperabatt, kan skje til Senteret innen fredag 27. februar.

Den 26. og 27. mars inviterer Senteret i samarbeid med Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap til seminaret *Salongen - en tapt kultur?* om den europeiske salongtradisjon og spesielt den nordiske salongkulturen. Tidsmessig vil tyngdepunktet ligge i det tidlige 1800-tallet. I de seine-

re årene har det vært en økende forskningsinteresse for salongen som kulturfenomen. Det dreier seg om salongen som et estetisk forum hvor ulike kunstneriske interesser kunne møtes og utfordres i den private selskapslighets regi. Salongen kan også forstås som et mentalt og sosialt rom med samtalen og samværet som drivkraft for opinions- og smaksdannelse. Salongen ble også rom for kvinnelig iscenesettelse og utfoldelse. Kvinner var vertinner, i det store formatet og i det små. Et eget værelse og en temaskin kunne være nok for den som i forrige hundrår hadde lyst og evne til å samle en krets rundt seg. En annen rolle var utøverens. Gjesterollen var også en rolle for kvinnen. De fleste innleggene på seminaret vil dreie seg om den skandinaviske salongen, bredt forstått. En del av innleggene springer ut av et nordisk forskningsprosjekt om "Nordisk salongkultur 1780-1850", som nylig er avsluttet. Et tobindsverk fra prosjektet utgis høsten 1998. Inviterte forelesere til dette seminaret er universitetslektor *Anne Scott Sørensen*, Center for Kvinde- og Kønssstudier, Odense Universitet, professor *Harald Herresthal*, Norges musikkhøgskole, universitetslektor *Ingrid Holmquist*, Institutionen för kvinnovetenskap, Göteborgs universitet, forsker- og fagbokforfatter *Astrid Lorenz*, førsteamanuensis *Anka Ryall*, Engelsk institutt, Universitetet i Tromsø og professor *Torill Steinfeld*, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitet i Oslo.

Kjønn og klasse

På hvilke måter innebærer endringer i arbeidsliv og familie en restrukturering av kjønns- og klasseforholdene? Er klasse og kjønn fortsatt fruktbare kategorier for å begrepsfeste vesentlige trekk ved det postindustrielle samfunnet? Hvordan er de begrepsmessig forankret i den empiriske virkelighet? Hvilke analysestrategier vil bidra til å øke forståelsen av disse sammenhengene? Gjennom forskerkurset *Klasse og kjønn i det postindustrielle samfunnet* ønsker vi å arbeide videre med disse spørsmålene gjennom bidrag fra kvinnehistorie, samfunnsvitenskapelig kvinneforskning og klasseteori. Til forsker-

kurset har vi invitert blant annet professor i sosiologi *Rosemary Crompton* fra University of Leicester, professor i historie *Alice Kessler-Harris* fra Rutgers University, New Jersey og professor i sosiologi *Monique de Saint-Martin*, Ecoles des hautes etudes en sciences sociales, Paris, professor emeritus *Rita Liljeström*, Göteborgs universitet, professor i historie *Gro Hagemann*, UiO og forskningsleder *Gunn Birkelund*, Institutt for samfunnsforskning. Forskerkurset finner sted 3.-5. juni.

Tekstseminaret i fjor høst som hadde kjønn og klasse som tema, fortsetter sine møter tre ganger i løpet av våren. Dette seminaret kan ses som en forberedelse til forskerkurset.

Og glem ikke høsten!

Høsten seminarprogram begynner allerede 20. august. Da arrangerer vi et tre dagers seminar med tittelen *The Everyday Life and Culture of Young*

Girls. Det er professor *Valerie Walkerdine* og hennes medarbeidere fra Goldsmith's College i London, samt det nordiske prosjektet *Unge jenters hverdagsliv og kultur* som samles til en intensiv forskerworkshop for å utveksle synspunkter på hvordan man kan analysere store kvalitative materialer om unge jenters hverdagsliv og kultur og legge frem foreløpige resultater fra de to prosjektene. Walkerdine og hennes medarbeidere har fulgt et utvalg av engelske middelklasse- og arbeiderjenter gjennom 20 år. De har observert, videofilmet og intervjuet både mødre og døtre. Jentene har også selv laget videoer om deres dagligliv. Den nordiske gruppen har laget en komparativ intervjuundersøkelse av unge jenter og deres mødre og mormødre i tre generasjoner. Fra Danmark kommer lektor *Kirsten Drotner*, Københavns universitet, fra Sverige høyskolelektor *Hedvig Ekerwald*, Uppsala Universitet, og fra Norge professorene *Monica Rudberg* og *Harriet Bjerrum Nielsen*, Universitetet i Oslo. For nærmere opplysninger, ring Harriet Bjerrum Nielsen tlf. 22 85 89 42.

Rosi Braidotti og Sandra Harding

I løpet av september arrangerer Sentrene for kvinneforskning i Bergen, Trondheim og Oslo et nasjonalt forskerkurs for dr.gradsstudenter. Dette allmennkurset i feministisk teori og kritikk blir ledet av de feministiske filosofene og teoretikerne Rosi Braidotti og Sandra Harding. Programmet er ikke ferdig, men det går i retning av at de vil reflektere over sine respektive veier til feministisk teori og hvilke utfordringer som har ansporet dem til videre teoretisk utvikling. Forskerkurset vil invitere deltakerne til å reflektere over sitt eget forhold til feministisk teori og kritikk. Kurset vil trolig finne sted "et sted på fjellet" og gå over to dager. Sannsynlig tidspunkt er uke 38.

Både Braidotti og Harding har i den senere tid utgitt bøker der multikulturalisme står sentralt. De vil presentere sine arbeider og kommentere dem i et seminar på Senteret den samme uken som forskerkurset arrangeres.

For nærmere opplysninger for begge arrangementene, ta kontakt med Senteret etter 1. mars.

Reproduktive rettigheter

- uttrykt som individuell kroppslig erfaring og forvaltet gjennom medisinsk praksis

JOHANNE SUNDBY, SEKSJON FOR MEDISINSK ANTROPOLOGI, UIO

Dette paraplyprosjektet innen medisinsk kvinneforskning har som hovedsiktemål å komme nærmere en begrepspresisering og -utvikling av "reproduktive rettigheter" som et kjernefelt. Man sikter mot å generere kunnskap som kan brukes i den internasjonale debatten om kvinners rettigheter.

Prosjektansvarlig er forsker Johanne Sundby. Medarbeidere er Joar Svane, Elise Johansen, Anne Karin Valle, Sara Peterson, Sidsel Roalkvam, Marilyn Lauglo.

Verden har en lang erfaring med statlig eller privat drevne befolkningskontrollkampanjer. En nær enstemning kvinnebevegelse i verden har nylig utfordret begrepsapparatet og normene for kvinnerettete intervensjoner. *Familieplanlegging* er det "gamle" ordet for intervensjoner for å få kvinner til å føde færre barn, og programmene har vært kalt *befolkningsprogrammer*.

I kjølvannet av de store FN-konferansene i Kairo og Beijing har nye begreper blitt "allmannaseie" i den internasjonale debatten. Begreper som reproduktiv helse kommer istedenfor familieplanlegging og befolkningskontroll. Begrepet *reproduktive og seksuelle rettigheter* er lansert som et rammeverk for forståelsen av kvinners posisjon i samfunnet. Programmene får derfor en mye sterkere helseforankring, både i begrunnelse og i utforming.

Harde kamper har stått om å gi meningsinnhold til begrepene, og det arbeides fremdeles for lite med å omforme begrepene til praktisk handling. Fremdeles er det et stort sprik mellom de mest konservative tolkningene av Kairo-handlingsplanen, og de som vil gi begrepene en bred mening. Reproduktive rettigheter i Norge omfatter f.eks. rett til å bestemme antall og tidspunkt for å få barn, demonstrert som en rett til selvbestemt abort innen visse rammer, rett til prevensjonsveiledning uavhengig av sivil status eller alder. Det gir også rett til trygge fødsler gjennom tilgang til gratis svangerskaps- og fødselshjelp. Det åpner for rett til å være

både mor og samfunnsborger på en gang, ved rett til svangerskapspermisjon.

Internasjonalt drives fremdeles det største arbeidet av befolkningsstenking, og derfor preges det av kvantitative måloppfyllelser mer enn av analyse av hvordan en politikk forvaltes i praksis. Fremdeles gjenstår å utvikle en bred analyse av hvordan man - ut fra et helseperspektiv og/eller kvinneperspektiv - kan si at et land eller et individ har god versus dårlig reproduktiv helse. God reproduktiv helse er avhengig av en rekke faktorer, og er et samspill mellom biologi, helsetjenester, atferd og samfunnsforhold. Alle disse aspektene må være med i analyseverktøyet.

Nye utfordringer i å definere reproduktive rettigheter i et helseperspektiv

Sentrale spørsmål som også norske forskere arbeider med, kan skape ny kunnskap om hvordan man både globalt og nasjonalt kan utvikle god kvinnevernrettet helsepolitikk. Hvordan forvaltes individuelle og samfunnsmessige reproduktive rettigheter? Hva skal til for at et helsevesen i et land skal kunne tilpasse seg de nye normene og fange oppretningslinjer i handlingsplanen fra Kairo?

Reproduktive rettigheter materialiseres på mange måter. De blir konfrontert i det individuelle møtet mellom kvinne og mann, og de blir samfunnsmessig forvaltet av lover og forskrifter, samt struktur og tilgjengelighet av tjenester. Det handler også om generelle kulturelt bestemte syn på seksualitet og reproduksjon, som grad av rett til selvbestemmelse over egen kropp i forhold til seksualitet. Det handler også om rett til helsetjenester uavhengig av kjønn, alder, økonomisk status eller ekteskap.

Vi ønsker med dette paraplyprosjektet å være pådrivere i å utforske nye rom for forvaltningen av reproduktive rettigheter og reproduktiv helse. Den norske rammen gir oss en mulighet til å se hvordan disse rettighetene og tjenestene forvaltes andre steder, og dermed bli en mulig kilde til en faglig begrunnelse for det forandringsarbeidet som må gjøres i andre land. I tillegg har vi rik tilgang på gode data som kan utnyttes til å kaste lys over sammenhenger mellom kvinners status, kulturelle normer, kjønnsbestemt identitet og selvbylde, seksuelle rettigheter og bruk av helsetjenester.

Målsettingene med dette prosjektet

- Fremskaffe kunnskap om hvordan reproduktive rettigheter forvaltes eller tolkes i ulike kulturelle og sosioøkonomiske rammer.

- Utvikle metoder for å forstå hvordan disse rettighetene kan omsettes i praktisk endringsarbeid i en helse- og helsetjenestekontekst i ulike settninger.

- Forstå hvordan kvinners roller, deres sosiale plassering og ulike kulturelle normer virker inn på samfunnets og kvinnes forvaltning av egen seksualitet i lys av reproduktiv helse, risiko, behov for seksuell og emosjonell bekreftelse, og reproduktive ønsker.

Seminarer

Gjennom seminarer og forelesninger (et per semester) vil vi diskutere følgende problemstillinger i de tre årene prosjektet varer. Foreløpige temaer for 1998-99 er:

Hvordan skal vi forholde oss til de sentrale forskningsmessige dilemmaene der juridiske og etiske føringer kan gjøre forskningen vanskelig å gjennomføre, mens fenomenene som sådan eksisterer og praktiseres, f.eks. illegal abort, seksuell debut før lavesste tillatte minstealder, eller genital omskjæring.

Hvordan utformes og endres dagens abortpolitikk i dialog mellom kvinneaktivister, forskere og forvaltere i ulike kontekster? Hvilket informasjonsbehov har politikere fra forskere i forhold til å ta stilling til endring?

FORTS. NESTE SIDE

Fra varmen og ut i kulden

ANNE WERNER, STIPEND,
KLINISK KOMMUNIKASJON, SFK

Kan gode behandlingserfaringer overføres til hverdagen for kvinner med kroniske muskelsmerter?

Ansvarlig for prosjektet er professor dr.med. Kirsti Malterud og med seg har hun cand.polit. Anne Werner, bydelslege cand.med. Sissel Steihaug og bydelsfysioterapeut Birgitte Ahlsen.

I Bulletime 1/97 skrev Sissel Steihaug om forskningsprosjektet *Anerkjennelse og verdsetting i møtet mellom hel-sevesenet og kvinner med kroniske muskelsmerter* - et delprosjekt under paraplyprosjektet *Symptomer som kunnskapskilde*. Ved å systematisere erfaringer fra et gruppebasert behandlingstilbud for kvinner med kroniske muskelsmerter på Stovner, søker dette prosjektet å utvikle kunnskap om hva som er god (helse)hjelp for denne pasientgruppen.

Som en utvidelse av Stovnerprosjektet, holder vi på med et tverrfaglig forprosjekt med tittelen *Fra varmen og ut i kulden. Kan gode behandlingserfaringer overføres til hverdagen for kvinner med kroniske muskelsmerter?*

Intensjonen bak det 10 måneder lange gruppeopplegget er å gi kvinnene redskap som kan styrke deres langsiktige mestring av smertetilstanden. Evalueringer har vist at gruppedeltakerne har hatt utbytte av behandlingsopplegget - en kombinasjon av samtalegrupper og trening basert på bevegelse fremfor kondisjon. Å mestre og forstå sammenhenger, å bli respektert og verdsatt var avgjørende for deres utbytte.

Prosjektet finansieres dels med korttidsstipend fra paraplyprosjektet og dels med midler fra Innsatsområdet Klinisk kommunikasjon ved Uni-

versitetet i Oslo. Vi bygger videre på erfaringer og materiale fra Stovnerprosjektet, og har i tillegg gjennomført kvalitative intervjuer med seks av kvinnene som har deltatt i gruppen. Vi har gjort et strategisk utvalg som innebærer bredde i alder, arbeidstilknytning, sykdomserfaring og behandlingstilbud. Materialet analyseres etter Giorgis prinsipper for fenomenologisk analyse og med et kjønns-spesifikt teorigrunnlag.

Erfaringers overførbarhet - fra gruppesammenheng til dagligliv

I forprosjektet vil vi se nærmere på overførbarheten av de erfaringer kvinnene har fått gjennom deltakelse i gruppen. Vi søker kunnskap om hvordan anerkjennelse kan ha utspilt seg som en virksom faktor i gruppesammenheng og hvordan kvinnene eventuelt kan nyttiggjøre seg dette i dagliglivet. Har behandlingstilbudet gitt dem noe som er robust nok til å leve videre utenfor gruppen? Eller for-

tonte det hele seg bare som en hyggelig, men forbigående opplevelse?

Redskap for å takle kroppslige smerter og nærmiljøets forestillinger og reaksjoner

Foreløpige resultater tyder på at det å bli møtt med anerkjennelse i gruppesammenheng kan ha bidratt til utvikling av redskap for å takle ikke bare kroppslige smerter, men også nærmiljøets forestillinger og reaksjoner. Kvinnene vi har intervjuet forteller blant annet at å bli forstått, respektert og verdsatt i gruppesammenheng, har gitt dem kraft og styrke til å møte manglende anerkjennelse i dagliglivet blant familie, venner, kolleger og helsepersonell. Gjennom behandlingsopplegget har de fått kunnskap om og kroppslig erfaring om hvordan egen kropp fungerer og hva den tåler. Samtalegruppene ga rom for refleksjon rundt egne levde liv med innarbeidede kropps- og arbeidsvaner. I gruppen jobbet de med å akseptere at de er/har det sånn som de er/har det i dag samtidig som de backet hverandre opp med hensyn til andre måter å ordne livet sitt på.

"Kjenn etter" og "opplev" var sentrale stikkord i behandlingsopplegget. Kanskje har dette forbindelseslinjer til to sentrale temaer, grensesetting og egenomsorg, som går igjen i intervjuene med kvinnene. Det de forteller om synes å handle om å ta styring over eget liv - å ta makta tilbake, for å bruke et klisjéaktig og velkjent begrep fra 1970-tallets kvinnekamp, og verken la andre mennesker, arbeidsoppgaver eller negative tanker bli "herre" over ens kropp og liv. Men hånd i hånd med arbeidet for å bli mer tilgjengelig for seg selv og egne behov og mindre tilgjengelig for andre, kommer også hindringer til syne. Varmen eller utbyttet fra gruppa i form av den kroppslige og mentale snuoperasjonen, konfronteres også med kulden fra dagliglivet utenfor gruppen. Ett og samme fenomen har kanskje flere sider som kan slå ulikt ut for den det gjelder.

Hva er sentrale fenomener og tegneter som må være tilstede før en kan si at kvinner har oppnådd et rimelig nivå av reproduktive rettigheter? Henger dette mer sammen med kvinners generelle status i samfunnet eller

kan reproduktive rettigheter forvaltes i helsetjenester uavhengig av at sentrale maktstrukturer endres fundamentalt?

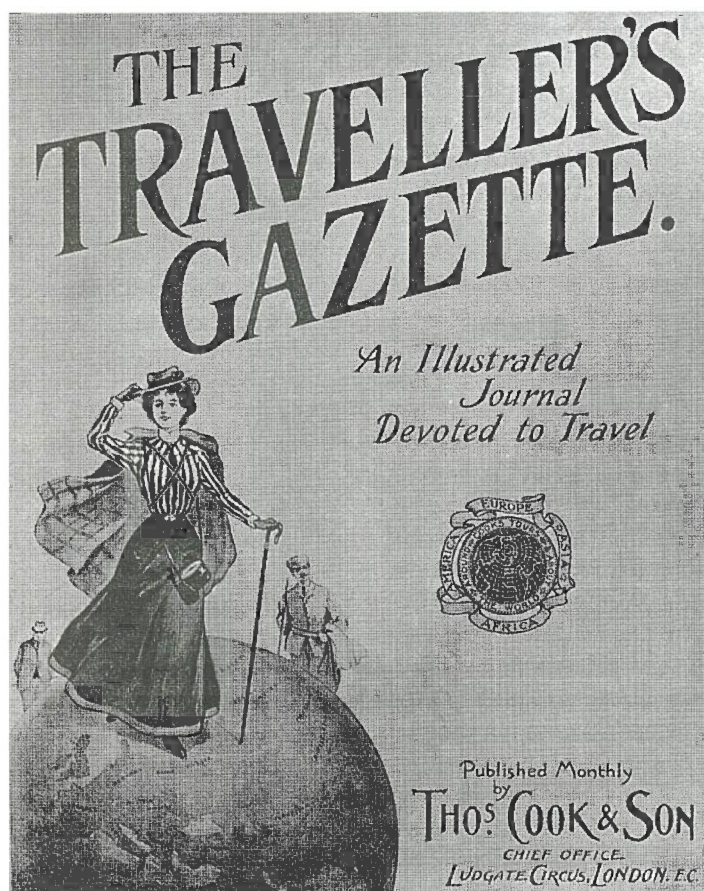
Hva er utfordringene i å ha et kjønnsperspektiv på reproduktiv hel-

se? Hva er menns tolkninger og ansvar for dette; kan de stilles til ansvar kun som støttespillere for bedre kvinnehelse, eller har de egne krav og ønsker å fremme? Hvordan kan vi få menn på banen i debatten?

Nomadiske kvinneliv

ANKA RYALL, GJESTEFORSKER, UNIVERSITETET I TROMSØ

Som gjesteforsker på Senteret høsten 1997 og våren 1998 arbeider Anka Ryall med et bokprosjekt om kvinners reisebeskrivelser. Mens boka hovedkapitler tar for seg en rekke enkelttekster, drøfter innledningskapitlet mer generelle problemstillinger omkring kvinners forhold til ulike reisetradisjoner og til reiseskildringen som litterær sjanger. Formålet med boka er å gi en bred og underholdende, men samtidig teoretisk velfundert, innføring i et litterært og kulturelt felt som hittil ikke er beskrevet på norsk.

Boka, som etter planen skal publiseres i januar/februar 1999, baserer seg på mange års arbeid med og interesse for denne typen litteratur. Tekstene spenner fra nonnen Egerias oldkristne beretning om en pilgrimsreise til det hellige land, den eldste teksten vi kjenner som kan kalles en reisebeskrivelse, til Melanie McGraths postmoderne Motel Nirvana fra 1995.

Hovedvekten i fremstillingen ligger på de siste to hundre årene. I denne perioden har det utviklet seg en på mange måter særegen tradisjon av kvinnelige reisebeskrivelser, der verden ses gjennom kvinners øyne, og

der kvinners lengsler og drømmer kommer til uttrykk. Men disse bøkene representerer langt fra noe enhetlig perspektiv. Det kvinners reisebeskrivelser har felles, er en mer eller mindre uttalt ambivalens overfor en sjanger som alltid har vært dominert ikke bare av mannlige forfattere og mannlige helter, men av et maskulint program om frihet fra det kompliserte samlivet med kvinner.

Reiselitteraturens uttalte formål er å formidle førstehåndskunnskap om geografisk lokaliserbare steder. Opp gjennom historien har kvinner definert reisene sine i forhold til ulike

former for produksjon og formidling av kunnskap. Faktisk har sjangeren i mange tilfeller muliggjort kvinners kunnskapsproduksjon. Samtidig handler kvinners reiselitteratur (som menns) uunngåelig om det livet den reisende ikke vil leve. Nesten alltid er det utfra en slik horisont det fremmede konstrueres. De fleste reisebeskrivelser av kvinner kan leses som opprør både mot tradisjonelle kvinnekategorier og mot hverdagens uutholdelig trygghet. På forskjellige måter blir reiseforløpet en tematisering av ulike fluktfantasier, som enten kan dreie seg om løsrivelse fra hjem og familie eller om mulighetene for en mer autentisk tilværelse "et annet sted". Fordi reisebeskrivelser kan handle om etableringen av en karriere eller et livsprosjekt, glir noen av fantasiene over i en form for selvrealisering. For mange kvinner kan reisen også være uttrykk for ønsket om et bredere og mer aktivt samfunnsengasjement.

Kvinnens litterære utforming av rollen som reisende er selvsagt avhengig av noen andre faktorer enn menns. Dersom kvinnelige reisende fremstår med forventet beskjedenhet og bare uttaler seg om tradisjonelt kvinnelige temaer, kan de risikere at bøkene deres ikke blir tatt alvorlig. Fremstår de derimot som like autoritative og selvhevdende som menn forventes å være, kan de risikere at de ikke bli trodd. Kvinners reisebeskrivelser er vanligvis preget av at forfatterne har følt ubehag både ved den tradisjonelle kvinneligheten og den mannsdefinerte vandrerrollen. Reisende kvinner setter seg selv i scene på en måte som reflekterer en uopphørlig bevissthet om at de som kvinner på reise overskrider – eller stadig står i fare for å overskride – grensene for det kvinnelige slik det til enhver tid er sosialt definert.

Gjennom historien har kvinner brukt reisebeskrivelser for å utforske livsformer, væremåter og synspunkter som bryter med de fleste normene for kvinnelig oppførsel i det samfunnet de tilhører. Reiseforløpet representerer både en utvidelse av kvinners handlingsrom og en tilstand der vanlige regler og normer er midlertidig opphevet. Derfor ligger det anstatter til sivilisasjonskritikk selv i de mest konvensjonelle kvinnelige reisebeskrivelser.

Kjønn og rockemusikk i Finland

JARNA KNUUTTILA
GRØNNERØD, STIPENDIAT/
GJESTEFORSKER, SFK

Senterets tidligere NorFA-stipendiat Jarna Knuuttila Grønnerød fra Finland forteller om seg selv og sitt prosjekt. Hun bor nå i Oslo og er fortsatt knyttet til SFK og paraplyprosjektet Kjønn i forandring.

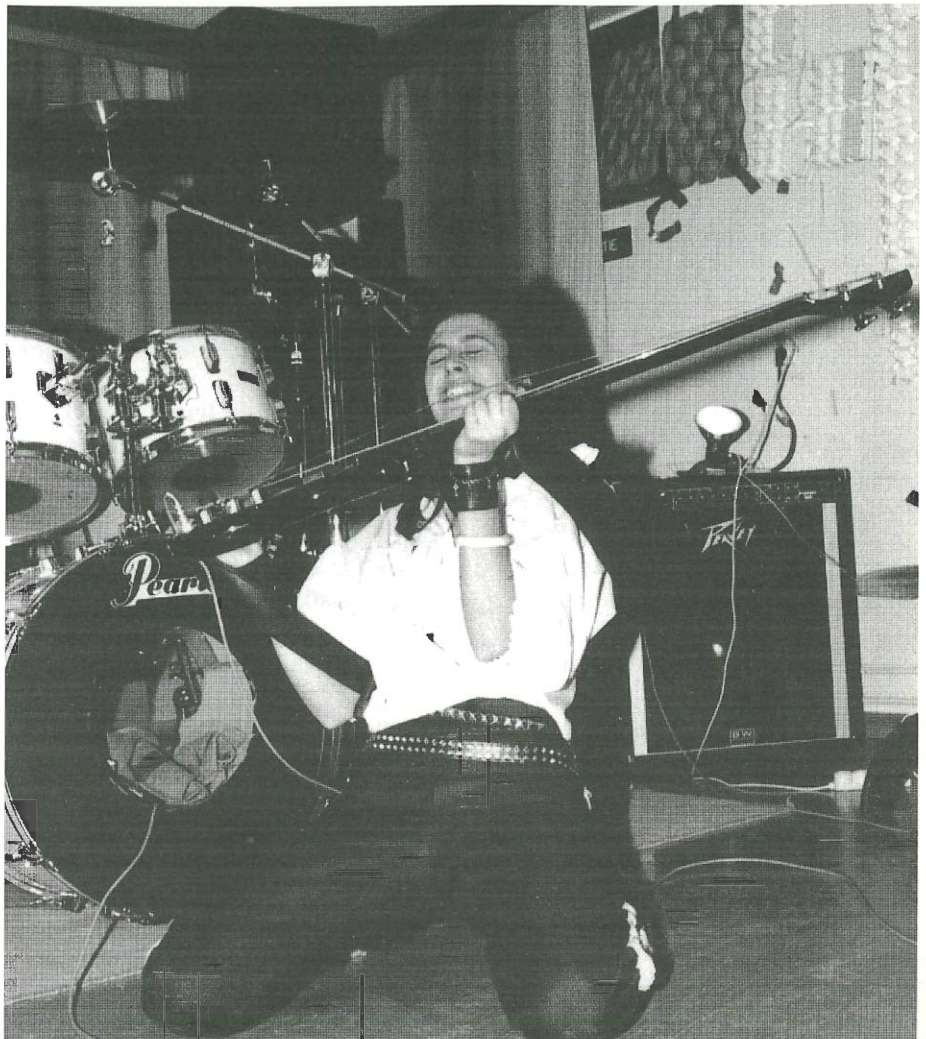
Jeg har vært på SFK fra september 1996 til august 1997 som NorFA gjesteforsker. Etter denne perioden var jeg i Finland i tre måneder for å samle inn data. Innsamlingsperioden var hektisk og spennende, men krevde så mye energi at jeg ikke kan skrive noe teoretisk om kjønn og rockemusikk akkurat nå. I stedet har jeg lyst til å fortelle noe om meg selv og om høstens datainnsamling.

Tidligere arbeid

Jeg er doktorgradsstudent på Institutt for psykologi ved Universitetet i Joensuu som ligger i Øst-Finland, 450 km fra Helsinki. Der har jeg arbeidet i noen år som assistent, som stillingen heter på finsk. Den tilsvarende stipendiatstilling og inkluderer 2/3 forskning og 1/3 pliktarbeid som administrasjon og undervisning. Jeg har undervist i kvinnepsykologi og Wartegg, som er en projektiv tegnetest. Jeg har også arbeidet med organisering av instituttets doktorgradsseminarer. Sammen med andre kvinnelige forsker på universitetet har jeg jobbet mye for å fremme undervisning i kvinneforskning.

Fra fritidsinteresse til forskningsinteresse

Da jeg studerte psykologi i Joensuu spilte jeg bassgitar i et rockeband sammen med fire unge menn. Som eneste jenta i et heavy metal band opplevde jeg mange spenninger og vanskeligheter såvel som gleder. Dette førte til at jeg stilte meg selv mange spørsmål: Hvordan opplever de andre dette? Er det annerledes å spille i et rent jenteband? Hvordan blir kvinner behandlet i rockemiljøet?

Jeg fikk et lite stipend og kunne reise rundt i Finland en sommer og intervjuer unge kvinner som spilte i rene jenteband. Min hovedoppgave omhandlet hvordan kjønns-systemet blir synlig i disse rockebandene. De blir ikke åpenlyst diskriminert, men blir marginalisert på subtile måter. Disse temaene utviklet jeg videre i en avhandling til lisensiatgrad (en grad mellom hovedfag og doktorgrad).

Unge menns rockeband

Høsten 1997 fortsatte jeg prosjektet ved å studere unge menn som spiller i metal rockeband i Joensuu. Datainnsamlingsprosessen var både fruktbar og morsom. Jeg intervjuet medlemmer i to band både individuelt og som gruppe, og observerte øvinger og opptredener.

Jeg møtte også to jenter som spilte sammen med gutter. De var ivrige etter å snakke om sine erfaringer. Et av de mest interessante temaene i dette gruppeintervjuet var deres sjalusi overfor guttene i bandet. De var ikke kjæresten med noen av dem, men

likevel brukte de uttrykk som stammer fra beskrivelser av heteroseksuelle romantiske forhold. Er vår kultur så preget av heteroseksuelle relasjoner at det ikke finnes språk eller følelser for forhold som ikke er seksuelle, men bare intimt vennskap mellom jenter og gutter?

Nye ideer og kaotiske følelser

I kvalitativ forskning gir selve innsamlingsprosessen ofte nye ideer. Da jeg observerte det første bandet i deres øvingslokale, la jeg merke til at de snakket mye om alkohol. Fordi dette virket viktig for dem, bestemte jeg meg også for å observere bruk og snakk om alkohol og å spørre om dette i intervjuer.

Akkurat nå føles hele prosjektet mitt kaotisk. Jeg har nettopp avsluttet innsamlingsperioden og har ikke hatt tid til å reflektere over det ennå. Jeg gleder meg til å begynne og analysere materialet om gutters og jenters erfaringer og syn på kjønn i rockegenren metal, som selv hevder den er kjønnsnøytral.

Pakistanske kvinnelige immigranter i Norge:

Et gjensidig blikk

ELISABETH SANDBERG, GJESTEFORSKER, SFK

For atten år siden flyttet jeg til USA for å ta doktorgraden i engelsk og for å bosette meg der. Jeg ville bo blant mennesker fra forskjellige kulturer. Jeg ville lære hvordan man kan leve i fredelig sameksistens og dra fordel av mangfoldighetene av verdier, levemåter og kunst.

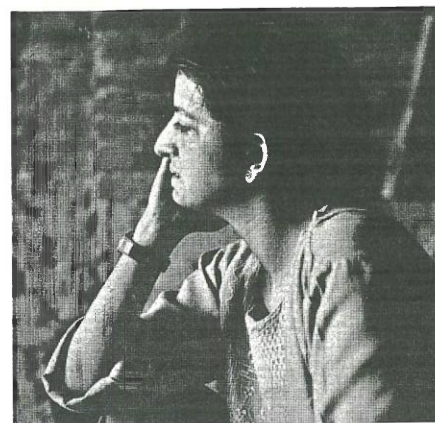
Etter atten års fravær og syv år som professor og avdelingsleder ved Woodbury University i Burbank, California, fikk jeg et semester forskningsfri. Jeg ønsket å bli kjent med hjemlandet mitt igjen ved å koble undervisningen og forskningen min i amerikansk kvinne- og etnisk litteratur med fortellinger fra pakistanske kvinnelige immigranter i Norge. Jeg ønsket å intervju dem for å se hvordan jeg, "the insider outsider" og de "the new outsider insider" konstruerer vår identitet overfor hverandre, og hvordan deres erfaringer for meg betyr hvordan Norge har forandret seg siden slutten av 70-årene.

Kvinner interesserer meg spesielt fordi barneoppdragelse og formidling av verdier og normer som oftest er morens oppgave. Kvinner har dermed i mange tilfeller større innsikt i eller kontakt med kulturkonfliktene barna opplever som pakistansk-norske enn menn har. Jeg traff f.eks. en mor som var fortvilet over at datteren hennes var blitt forelsket i en ung mann uten utdanning. Selv om gutten var av pakistansk herkomst, var kvinnen livredd for at mannen hennes skulle finne ut om forholdet. Hvis det ble kjent i hans kretser at han ikke hadde styr på datteren, ville han og familien miste anseelse både i Norge og i Pakistan. Datteren hadde blitt vant med å omgås gutter på skolen og hadde blitt forelsket, en tilstand moren aldri hadde opplevd på grunn av islamsk kjønnssegregering. Moren kunne verken snakke med andre pakistanske kvinner eller med sin mann, fordi han ville blitt rasende. Hun kjente ikke mange norske. Med andre ord opplever moren intenst at barnet hennes har norske erfaringer og de strider begge med tilsynelatende uforenlige synsvinkler.

Senter for kvinneforskning er et ypperlig arbeidssted som ga meg et nydelig kontor, teknisk støtte og behjelpelige kollegaer. I løpet av de første par ukene fant jeg de viktigste sentrene, moskéene og enkeltpersonen for å avtale intervjuer og etablere nettverk med folk som er interessert i samme type forskning. Jeg leste en del bøker av både immigranter til Norge og nordmenn og utvidet en bibliografi av tekster om debatten i Norge om innvandring.

Intervjuprosjektet høsten 1997 gir ikke representative data fordi jeg måtte begrense meg til tolv intervjuer på grunn av tidsnød. Forutsetningen var at kvinnene ønsket å bli intervjuet, og at de snakket norsk eller engelsk. Jeg ville høre deres erfaringer uten fortolkninger av barn, ektemenn eller profesjonelle tolker. Jeg var interessert i hver enkelt kvinne og søkte ikke en representativ stemme.

Selve intervjuene fant for det meste sted i informantenes hjem. Jeg ble kjent med Oslo, fødebyen min, på nytt. Den gamle trikken er nå blitt en T-bane, og nå har jeg vært på Holmlia, Lindebergåsen og mange andre steder på østkanten jeg aldri hadde hørt om. I gamle dager var Grønland øst for meg. Men selv om gågater og T-banen nå knytter Oslo sammen, virker det som om avstanden mellom mennesker er blitt større. Det er en mye krassere stemning i Oslo enn før. Informantene skjønnte med en gang at jeg sto utenfor denne stemningen. En praktisk måte for denne forståelsen var å fylle ut skjema over biografi, taushetsplikt og copyright mens vi pratet litt om familie og jobb, før lydbåndet ble satt på. På den måten ble intervjuene mer lik en naturlig samtale enn oppstyltede svar på spørsmål som kanskje ikke var relevante

for dem. Jeg ga informantene spørsmålene i en frankert konvolutt adressert til SFK, slik at de kunne sende skriftlige svar hvis det var noe de hadde lyst til å tilføye.

Det tar utrolig lang tid å skrive ned intervjuer. Jeg ville være så nøyaktig som mulig slik at lingvister evt. kan studere båndene og nedskrivningen. Det er også vesentlig at jeg skriver ned alle mine egne grammatiske feil og stotrende ord fordi jeg ikke vil påta meg en privilegert stilling og dermed en potensiell nedlatende holdning. Flere informanter og kontaktpersoner fortalte meg at jeg aldri har opplevd fordommer siden jeg er hvit. De sa også at de hadde opplevd mye større kulturforskjeller fordi de lever som muslimer i Vesten, mens alle land jeg har bodd i er innenfor den samme kulturkretsen. Vi har det felles at vi har følt oss redusert til barne-stadiet mens vi tilegner oss et nytt språk, og vi har opplevd å bo langt fra familiene og vennene våre.

Informantene mine er ressurssterke kvinner som har sagt ganske bestemt at min rolle må være å motarbeide norske mediers negative framstilling av dem. Nordmenn har fortalt meg at min rolle er å fortelle det norske folk hvordan de skal forholde seg til mørkhudete naboer.

Jeg er ingen Messias, og det finnes ikke fasitsvar. Sindige nye norske statsborgere og tradisjonelle nordmenn har påpekt at begge parter må ta ansvar for å bygge gjensidig respekt, noe jeg prøver å gjøre gjennom undervisning og forskning. Hittil har jeg presentert prosjektet ved en faglig lunsj på Senteret og skal gjøre det samme for kollegene mine ved Woodbury University. Jeg skriver også på en artikkel om erfaringene jeg gjorde mens jeg var ved SFK.

SFK KALENDER VÅREN 1998

FEBRUAR

Torsdag 5. februar kl. 1315-1600

Talking - tekst og tall
Diskursbegrepet i tekst
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Fredag 13. februar kl. 1315 - 1600

Tekstseminar i paraplyprosjektet
Kjønn i arbeid: Kjønn og klasse.
Fortsetter fra høstens program
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Onsdag 25. februar kl. 1015-1400

Talking - tekst og tall
Språklig tekstanalyse som
forskningsmetode.
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

MARS

Søndag 8. mars kl. 2000

Til Elise. Danseforestilling etterfulgt
av paneldebatt med kvinneforskere i
Black Box Teater.

Torsdag 12. mars kl. 1230 - 1730

Fredag 13. mars kl. 1000 - 1600

Lørdag 14. mars kl. 1000 - 1600

*Forskerkurs:

Ungdom, kjønn og medier
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Fredag 13. mars kl. 0915 - 1615

Kronisk tretthetssyndrom -
eller bare litt sliten?
Helga Engs Hus, Sem. rom 231

Mandag 16. mars kl. 1200 - 1400

The Advantages of Being Impossible:
Why Standpoint Epistemology
Works Best When You Have No Place
To Stand
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Torsdag 26. mars kl. 0915 - 1600

Fredag 27. mars kl. 0915 - 1200
Salongen - en tapt kultur?
Helga Engs Hus, Sem. rom U 30.

Fredag 27. mars kl. 1315 - 1600

Tekstseminar i paraplyprosjektet
Kjønn i arbeid: Kjønn og klasse
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

APRIL

Torsdag 2. april kl. 1315-1600

Talking - tekst og tall
Hvordan kan vi bruke intervjuer når
vi arbeider med diskursanalyse?
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Fredag 24. april kl. 1015-1400

Talking - tekst og tall
Talking bak tall
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Tirsdag 28. april kl. 0900 - 1600

Girls and Boys in School
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Onsdag 29. april kl. 0915 - 1600

Etikk og reproduktiv helse
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

MAI

Tirsdag 5. mai kl. 0900 - 1300

Poststructuralist Theory and Research
Methodology
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Onsdag 6. mai kl. 1015 - 1300

"Jeg er en kvinne": Om den såkalte
motsetningen mellom det person-
lige og det filosofiske hos Simone de
Beauvoir
Helga Engs Hus, Aud. 2

Torsdag 7. mai og fredag 8. mai
kl. 1000 - 1600

*Forskerkurs:

Kropp og kjønn i feministisk teori:
fenomenologiske og psykoanalytiske
perspektiver
Ullevål Stadion, Sem. rom 11 og 12.

Mandag 11. mai og tirsdag 12. mai
kl. 1000 - 1600

*Forskerkurs fortsetter:

Kropp og kjønn i feministisk teori:
fenomenologiske og psykoanalytiske
perspektiver
Ullevål Stadion, Sem. rom 2 og 6.

Onsdag 13. mai kl. 1015-1300

Det personlige og det filosofiske i
dagens feministiske teori
Helga Engs Hus, Aud. 2.

Fredag 15. mai kl. 1315 - 1600

Tekstseminar i paraplyprosjektet
Kjønn i arbeid: Kjønn og klasse
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Onsdag 20. mai kl. 1000 - 1400

Hva innebærer modernisering av fa-
milien i komparativt perspektiv?
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Onsdag 27. mai kl. 0900 - 1300

Rethinking Reproduction of Mother-
ing - A 20 year Retrospective
Helga Engs Hus, Aud. 2.

Torsdag 28. mai kl. 0900 - 1600

*Forskerkurs:
Discourse, Subjectivity and Gender
Ullevål Stadion, Sem. rom 1.

JUNI

Onsdag - fredag 3. - 5. juni

kl. 1000 - 1600

*Forskerkurs:

Klasse og kjønn i det postindustrielle
samfunnet
Ullevål Stadion, Sem. rom 1.

Tirsdag 9. juni kl. 0900 - 1300

Clinical Gender and Theoretical
Gender
Helga Engs Hus, Sem. rom U30.

15.- 19. juni kl. 1015 - 1600

*Forskerworkshop:

Memory Workshop
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

HØSTEN 1998

Les om høstens seminarer og
forskerkurs i august og september i
programartikkelen på s. 11 og s. 35.
Nærmere opplysninger og påmel-
ding på tlf. 22 85 89 30

Se midtsidene for et
mer detaljert program

VÅRENS PROGRAM 1998

Tolking - tekst og tall

Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Diskursbegrepet i tekst

Torsdag 5. februar kl. 1315 - 1600
Førsteamanuensis *Anne Birgitte Rønning*, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, UiO.

Språklig tekstanalyse som forskningsmetode: hva, hvordan og hvorfor?

Onsdag 25. februar kl. 1015 - 1400
Stipendiat *Wencke Vagle*, Institutt for media og kommunikasjon, UiO.

Hvordan kan vi bruke intervjuer når vi arbeider med diskursanalyse?

Torsdag 2. april kl. 1315-1600
Førsteamanuensis *Werner Christie Mathisen*, Institutt for statvitenskap, UiO.

Tolking bak tall

Fredag 24. april kl. 1015 - 1400
Høgskolelektor *Arild Danielsen*, Høgskolen i Vestfold.

Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg* og studiekonsulent, cand. philol. *Evy Tillman Rønning*, begge SFK. Nærmere informasjon på tlf. 22 85 89 30.

Tekstseminar i paraplyprosjektet Kjønn i arbeid

Fortsetter fra høstens program.
Vårens tema: *Kjønn og klasse*
Fredag 13. februar kl. 1315 - 1600
Fredag 27. mars kl. 1315 - 1600
Fredag 15. mai kl. 1315 - 1600
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.
Faglig ansvarlig: Professor *Jorun Solheim*, SFK.
Påmelding på tlf. 22 85 89 30.

8. mars: Til Elise

Black Box kl. 2000. Danseforestilling med etterfølgende paneldebatt med kvinneforskere. Samarbeid med NorDANS produksjoner.
Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.
Bestilling av billetter innen 27. februar på tlf. 22 85 89 30.

Kronisk tretthetssyndrom - eller bare litt sliten?

Fredag 13. mars kl. 0915 - 1615
Helga Eng's hus, Sem. rom 231.
Innledere: professor *Kirsti Malterud*, Senter for kvinneforskning, professor *Torill Steinfeld*, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap og professor *Karin Widerberg*, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, alle Universitetet i Oslo, stud.med. *Atle Sjøderlund*, stud.med. *Ann-Marit Skoge*, begge Seksjon for allmennmedisin og professor dr. med. *Harald Nyland*, Nevrologisk Institutt, alle Universitetet i Bergen. Kommentarer ved professor *Benedicte Ingstad*, Seksjon for medisinsk antropologi, UiO. Seminaret ledes av professor *Kirsti Malterud*, Senter for kvinneforskning, UiO.
Vi søker Den norske Lægeforening om godkjenning av kurstimer.
Faglig ansvarlig: professor *Kirsti Malterud*, SFK.
Nærmere informasjon hos studiekonsulent tlf. 22 85 89 30 eller professor *Kirsti Malterud* tlf. 55 58 61 30.

*Forskerkurs: Ungdom, kjønn og medier

Torsdag 12. mars kl. 1230 - 1730
Fredag 13. mars kl. 1000 - 1600
Lørdag 14. mars kl. 1000 - 1600
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.
Innledninger ved Centerleder *Kirsten Drotner*, lektor *Anne Scott Sørensen*, begge Center for ungdomsmedier, lektor *Vibeke Pedersen*, Institut for nordisk filologi og lektor *Anne Jerslev*, Institut for film- og medievitenskap, alle Københavns Universitet, medieforsker *Karen Klitgaard Povlsen*, CEKVINA, Aarhus Universitet, professor *Kathrine Skretting*, Institutt for kunst og medievitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, hovedfagsstudent *Margrét H. Næss*, og stipendiat *Wencke Mühleisen*, alle Senter for kvinneforskning, Universitetet i Oslo.
Faglig ansvarlig: stipendiat *Wencke Mühleisen*, SFK.
Påmelding innen 6. mars på tlf. 22 85 89 30.

The Advantages of Being Impossible: Why Standpoint Epistemology Works Best When You Have No Place to Stand

Mandag 16. mars kl. 1200 - 1400
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.
Forelesning med *Naomi Scheman*, professor i filosofi og kvinnestudier ved University of Minnesota, USA.
Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.
Nærmere opplysninger på tlf. 22 85 89 30.

Salongen - en tappt kultur?

Torsdag 26. mars kl. 0915 - 1600
Fredag 27. mars kl. 0915 - 1200
Helga Eng's hus, Sem. rom U30.
Seminar med universitetslektor *Anne Scott Sørensen*, Center for Kvinde- og Kønssstudier, Odense Universitet, professor *Harald Herresthal*, Norges musikkhøgskole, universitetslektor *Ingrid Holmquist*, Institutionen för kvinnovetenskap, Göteborgs Universitet, forsker og fagbokforfatter *Astrid Lorenz*, forsker og førsteamanuensis *Anka Ryall*, Engelsk institutt, Universitetet i Tromsø og Senter for kvinneforskning, UiO og professor *Torill Steinfeld*, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, UiO.
Seminaret er et samarbeid med Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, UiO.
Faglig ansvarlig: Forsker og førsteamanuensis *Anka Ryall*, Universitetet i Tromsø og SFK og professor *Torill Steinfeld*, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, UiO.

Girls and Boys in School

Tirsdag 28. april kl. 0900 - 1600
Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.
Seminar med professor *Bronwyn Davies*, James Cook University, Townsville, Australia, forskningslektor *Anne Mette Kruse*, CEKVINA, Aarhus Universitet, stipendiat *Marit Haldar* og professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, begge Senter for kvinneforskning, UiO.
Faglig ansvarlig: professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, SFK.

VÅRENS PROGRAM 1998

Etikk og reproduktiv helse

Onsdag 29. april kl. 0915 - 1600

Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Seminarinnlegg ved stipendiat *Anne Hellum*, Institutt for offentlig rett, førsteamanuensis *Arne Johan Vetlesen*, Filosofisk Institutt og førsteamanuensis *Trygve Wyller*, Det teologiske fakultet, alle UiO.

Seminarer er et samarbeid med Seksjon for medisinsk antropologi, UiO og Institutt for allmennmedisin og samfunnsmedisinske fag, UiO.

Faglig ansvarlig: forsker *Sidsel Roalkvam*, Institutt for allmennmedisin og samfunnsmedisin, UiO.

Påmelding for de som ønsker lunsj **innen 24. april** på tlf. 22 85 89 30. For flere opplysninger ring tlf. 22 85 06 01 eller tlf. 22 85 06 77.

Poststructuralist Theory and Research Methodology

Tirsdag 5. mai kl. 0900 - 1300

Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Seminar med professor *Bronwyn Davies*, James Cook University, Townsville, Australia.

Faglig ansvarlig: professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, SFK.

"Jeg er en kvinne": om den såkalte motsetningen mellom det personlige og det filosofiske hos Simone de Beauvoir

Onsdag 6. mai kl. 1015 - 1300

Helga Eng's hus, Aud. 2.

Forelesning med professor *Toril Moi*, Duke University, North Carolina, USA.

Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.

*Forskerkurs: Kropp og kjønn i feministisk teori: fenomenologiske og psykoanalytiske perspektiver

Torsdag 7. mai og fredag 8. mai kl. 1000 - 1600

Ullevål Stadion, Sem. rom 11 og 12.

Mandag 11. mai og tirsdag 12. mai kl. 1000 - 1600

Ullevål Stadion, Sem. rom 2 og 6.

Forskerkurs med professor *Toril Moi*, Duke University, North Carolina, USA.

Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.

Påmelding innen 17. april

på tlf. 22 85 89 30.

Det personlige og det filosofiske i dagens feministiske teori

Onsdag 13. mai kl. 1015-1300

Helga Eng's hus, Aud. 2.

Forelesning med professor *Toril Moi*, Duke University, North Carolina, USA.

Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.

Hva innebærer modernisering av familien i komparativt perspektiv?

Onsdag 20. mai kl. 1000 - 1400

Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Forelesning med professor emerita *Rita Liljeström*, Göteborgs Universitet.

Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.

Rethinking Reproduction of Mothering - A 20 year Retrospective

Onsdag 27. mai kl. 0900 - 1300

Helga Eng's hus, Aud. 2.

Seminar med professor *Nancy Chodorow*, University of California, Berkeley, USA.

Faglig ansvarlig: professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, SFK.

*Forskerkurs: Discourse, Subjectivity and Gender

Torsdag 28. mai kl. 0900 - 1600

Ullevål stadion, Sem. rom 1.

Forskerkurs med professor *Nancy Chodorow*, University of California, Berkeley, USA og professor *Bronwyn Davies*, James Cook University, Townsville, Australia.

Faglig ansvarlig: professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, SFK.

Påmelding 14. mai tlf. 22 85 89 30.

*Forskerkurs: Klasse og kjønn i det postindustrielle samfunnet

Onsdag - fredag 3. - 5. juni

kl. 1000 - 1600

Ullevål Stadion, Sem. rom 1.

Inviterte forelesere er:

Professor *Alice Kessler-Harris*, Rutgers University, New Jersey, professor *Rosemary Crompton*, University of Leicester og professor *Monique de Saint-Martin*, Ecole des hautes études en sciences sociales, Paris, professor emeritus *Rita Liljeström*, Göteborgs Universitet, forsker *Gunn E. Birkelund*, Institutt for samfunnsforskning og professor *Gro Hagemann*, Historisk Institutt, UiO.

Seminarer er et samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet og Institutt for samfunnsforskning.

Faglig ansvarlig: professor *Jorun Solheim*, SFK, forskningsleder *Anne-Lise Ellingsæter*, ISF og ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.

Påmelding innen 14. mai

på tlf. 22 85 89 30.

Clinical Gender and Theoretical Gender

Tirsdag 9. juni kl. 0900 - 1300

Helga Eng's hus, Sem. rom U30.

Seminar med professor *Nancy Chodorow*, University of California, Berkeley, USA.

Faglig ansvarlig: professor *Harriet Bjerrum Nielsen*, SFK.

*Forskerworkshop: Memory Workshop

Mandag - fredag 15. - 19. juni kl. 1015 - 1600

Sognsvn. 70, Sem. rom, 5. etg.

Minnesarbeid med professor *Frigga Haug*, Hamburger Hochschule für Wirtschaft und Politik og Freie Universität, Berlin.

Seminarer vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: ass. faglig leder *Elisabet Rogg*, SFK.

Påmelding innen 3. juni

på tlf. 22 85 89 30.

Høsten 1998

Les om høstens seminarer og forskerkurs i august og september i programartikkelen på s. 11 og i den foreløpige høstkalenderen s. 35.

Nærmere opplysninger og påmeldinger på tlf. 22 85 89 30.

UNDERVISNING PÅ BLINDERN

HF-fakultetet

Institutt for arkeologi, kunsthistorie og numismatikk

Kunsthistorie

Alle fagtrinn

Harriet Backer

Forelesning onsdag 11. februar kl. 1815 - 2000 Seminarrommet i St. Olavsgate 29
Sjefskonservator Marit Lange, Nasjonalgalleriet

Grunnfag

Kvinner i kunsthistorien

Tirsdag kl. 1215 - 1400 Seminarrommet i St. Olavsgate 29
Professor II Anne Wichstrøm
Første gang 17. mars
Varighet 31. mars

Institutt for kulturstudier

Tverrfaglig

Gender and Religion

Torsdag kl. 1415 - 1600 Seminarrom 437 PAM
Professor Kari Børresen

Etnologi

Mellomfag og hovedfag

Kultur og kjønn

Tirsdag kl. 1415 - 1600 Seminarrom 454 PAM
Stipendiat Kari Telste m.fl.
Varighet uke 12 - 18

Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap

Nordisk språk og litteratur

Hovedfag

Karen Blixen

Tirsdag kl. 0915 - 1200 Seminarrom 542 HW
Førstamanuensis Gitte Mose
Første gang 20. januar
Varighet 8 uker

SV-fakultetet

Sosialøkonomisk institutt

Doktorgradskurs

Feminism and Economics

Professor Julie A. Nelson
Varighet 18. - 29. mai
For nærmere opplysninger tlf. 22 85 51 16

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Institutt for sosiologi

Mellomfag

Temaområde 4:

Familie, sosialisering og kjønn

Mandag kl. 1215 - 1400 Rom C 455 ES
Førstamanuensis Tove Thagaard
Første gang 19. januar

Hovedfag

Studier av maskulinitet og femininitet

Torsdag kl. 1415 - 1600 Rom 239 ES
Stipendiat Marianne Brantsæter
Første gang 22. januar

Institutt for statsvitenskap

Hovedfag

Komparativ politikk: Kjønn og politisk medborgerskap

Tirsdag kl. 1215 - 1400 Seminarrom 551 5 etg. ES
Førstamanuensis Hege Skjeie
Første gang 20. januar
I alt 12 forelesninger

Kjønn og samfunn

Semesteremnet tilbys hvert vårsemester, og dette semesteret vil Institutt og museum for antropologi ha ansvaret. Forelesninger over utvalgte deler av pensum

Tirsdag kl. 1415 - 1600 Aud. 6 ES
Dr. polit. førstamanuensis Elisabeth L'orange Fürst
Første gang 27. januar

Kjønnspektiver i de enkelte samfunnsvitenskapelige fag

Torsdag kl. 1015 - 1200 Seminarrom 210 ES. Ulike forelesere.
Første gang 29. januar

Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Pedagogikk

Hovedfag

Ungdomskultur, kjønn og medier

Tirsdag kl. 0915 - 1200 Seminarrom 234 HE
Professor Monica Rudberg
Første gang 20. januar
Varighet 9 uker

Semesteremne i kulturell pedagogikk

Åpen undervisning

The Social Construction of Gender Identities in Islam

Torsdag kl. 1215 - 1400 Rom K68 HE
Professor Suzanne Lie
Første gang 22. januar
Varighet 7 uker

JUS

Kvinnerett - internasjonal variant

Seminar om kvinnerettslige hensyn og hvordan de nedfelles i FN's kvinnekonvensjon i norsk og afrikansk rett. Undervisning på engelsk.
Onsdag og fredag kl. 1415 - 1600 Møterommet i 2 etg. DB (rom 234)
Undervisningslektor Anne Hellum
Første gang 15. januar

Kvinnerett - likelønn og likebehandling i arbeidslivet (Likestillingsrett).

Mandag og onsdag kl. 1415 - 1600 Møterommet 2 etg. DB (rom 234).
Undervisningslektor Elisabeth Vigerust. Første gang 2. mars
Varighet 20 timer

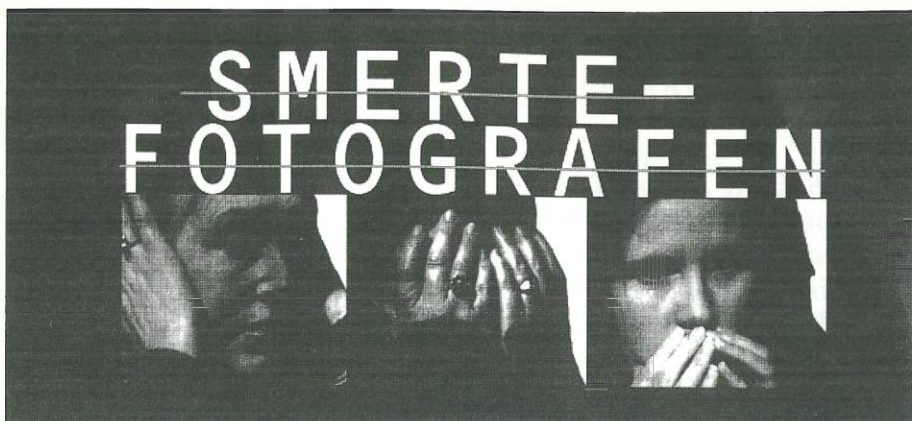
Juridisk rådgivning for kvinner

JURK er en rettshjelpsorganisasjon drevet av 21 kvinnelige jusstudenter på 2.-5. avdeling. JURK arbeider rettspolitisk og gir gratis rettsråd i konkrete saker til kvinner fra hele landet.

JURK har inntak av nye medarbeidere hvert semester og holder til i Universitetsgt. 22/24, oppgang D (Nordlippassasjen) tlf.: 22 85 19 00 og fax: 22 85 95 98.

Psykososialt senter for flyktninger

Kjønnspektiver i forståelse av - og ved psykososialt arbeid med flyktninger. Åpen forelesningsrekke som fokuserer på forståelsen av og psykososiale aspekter ved flyktnings livssituasjon og faglige tilnærminger til psykososialt arbeid med denne gruppen i lys av kjønnspektiver.
Onsdag kl. 1615 - 1800 Aud 3 ES
Første gang 11. mars. Varighet 4 uker

- Når sammenhenger blir klarere

HALLDIS KAREN LEIRA, HØGSKOLELEKTOR

Forfatterinnen Inger Hagerup beskriver i sin selvbiografi sin oppveksts raseri mot den fornedrende veldedigheten som hun som medlem av kategorien "enker og faderløse" ble utsatt for. Og mennesker i en vanskelig livssituasjon langt utover "enker og faderløse", blir ofte stakkarsliggjort. Det gjelder kvinner med eneansvar for barn, det gjelder mottakere av trygd, osv. Og det gjelder kvinner med kroniske muskelsmerter. Fibromyalgi er medisinenes lavstatus-kategori.

Denne ynkeliggjøringen er kulturens konstruerte klisjé, og tjener som et røykteppe som mystifiserer og tilslører de reelle sammenhenger. Stakkarsliggjøringen flytter fokus fra en vanskelig livssituasjon til en konstruert svakhet ved personen. "Anna i Ødemarken"-sjangeren er helteunntakene som bare bekrefter klisjeen.

Men stakkarsliggjøringen har en beskyttende virkning for oss andre ved at den stakkarslige blir litt forskjellig fra oss sjøl. Så subtilt lite, men akkurat nok til at vi slipper den ubehagelige identifiseringen som betyr at vi evner å ta den andres posisjon, eller sette oss i den andres sted, eller erkjenne at en selv kunne vært i den andres sko: "Dette kunne vært meg."

Ynkeliggjøringen er et stigma som beskytter oss andre mot identifikasjonens ubehag. Ynkeliggjøring kleber ved den som er i en vanskelig situasjon. Ynkeliggjøring kan sees som en hersketeknikk.

Filmskaperen Nefise Özkal Lorentzen har lagd en 1/2 times film som kler av denne mystifiserende klisjeen. *Smertefotografen* bygger på sosiolog Ulla Britt Lilleaas sin forskning hvor hun har intervjuet 71 kvinner med kroniske muskelsmerter. Hoveddelen av filmen presenterer tre av disse kvin-

nene, og vi følger dem rundt i deres hverdag hvor de forteller oss om sine liv. Disse kvinnene er ikke mye stakkarslige. De er vakre kvinner som har smakfulle hjem, de benytter naturen og gir tankevekkende refleksjoner om de viktigste eksistensielle temaene i livene sine, og om hvordan de er blitt møtt. - Selvfølgelig! En av dem er til og med frekk nok til å se oss rett i øynene og si at hun har et godt liv, selv om hun blant annet har hatt så store smerter at hun måtte avbryte sin musikkutdannelse.

Det er andre sider ved filmen som kunne vært trukket fram. Men for undertegnede, som de siste tjue år har arbeidet som klinisk psykolog, og som derfor har møtt mange mennesker som må sloss mot kulturens stakkarsliggjøring i tillegg til sin vanskelige livssituasjon, er dette det viktigste ved filmen. Mitt arbeid har mange ganger gitt meg anledning til å se hvor rett Inger Hagerup hadde i sitt raseri over stakkarsliggjøringen, og hvor utbredt den er. Mye av det kvinnene i filmen forteller om hvordan de er blitt møtt, blant annet responsen fra trygdekortet, er en virkelighet jeg har hørt beskrevet mange ganger.

På ett plan er det viktigste ved denne filmen at den forteller at men-

nesker i en vanskelig livssituasjon ikke er mindre pene og mindre kloke, enn "oss andre".

På den andre siden er det tankevekkende at denne filmens framstilling oppleves som sjelden. Sier dette noe om den kulturelle oppfatningen av kvinner med muskelsmerter? Berøres disse kvinnene av kollektive ubevisste kulturelle holdninger, dvs fordommer, som er i slekt med adressen for Inger Hagerups raseri?

Filmens evne til å presentere kvinnenes styrke er samtidig en utfordring til seeren. Det at de er så lite stakkarslige, tvert imot vakre, kloke og mestrende, gjør at filmen kan bli et speil. Er ikke de tre kvinnenes mestringskompetanse og tilgjengelighet for andres behov, kombinert med døvheter for egne grenser noe alle kvinner kan kjenne seg igjen i?

Dermed har filmen greid en av kunstens oppgaver: vi kjenner oss igjen i de eksistensielle tema filmen presenterer. Filmene bryter med den kulturelle dikotomisering mellom styrke og svakhet. Ved at filmen river vekk ynkeliggjøringens tåkeslør, kan vi se at de livssammenhengene som kvinnene beskriver kan føre til at kroppen må si stopp. Filmene styrker det sosiologen Karin Widerberg kaller vårt forståelsesrom.

Dette er altså en film med substans. Det er forskningsformidling i en kunstnerisk form. Özkal Lorentzen varierer sjangrene. Filmene får en fin rytme ved at kvinnenes egen fortelling veksler blant annet med animasjon, revy og kryssklipping, og innklipte kommentarer fra forskerne. Variasjonene blir ikke masete, og sammenlagt gir dette en "brechtsk" distanse.

Filmene river vekk tåkeleggingen av hva kroniske muskelsmerter handler om. Jeg har brukt filmene i undervisning. Studentene var taust ettertenksomme under visningen. Dagen etter presenterte de på eget initiativ nye mulige eksistensielle sammenhenger mellom livsforhold og utvikling av fibromyalgi. Mystifiseringen hadde sluppet taket.

Filmene hadde gitt seerne trening i å se nye sammenhenger.

Özkal Lorentzen, Nefise:
"Smertefotografen". Statens Filmsentral 1997. 30 min.

Pris til beste studentarbeid i 1997

HANNE HAAVIND, STYRELEDER, SFK

Antakelig var det mer enn tre studenter som fullførte en hovedoppgave eller et annet forskningsarbeid innen kvinne- og kjønnsforskning i løpet av 1997. Men det kom bare inn tre nominasjoner til Senterets pris for fremragende bidrag til kvinneforskningen. Det kan tyde på at mange vet at prisen henger høyt; det har virkelig vært fremragende arbeider som har vært honorert hver gang.

Det er lenge siden at det i seg selv var en sensasjon at en student tok opp sitt fags unnlåtelsessynder når det gjaldt forståelsen av kvinners liv og virke. Nå er det lærere og veiledere med interesse for kvinneforskning på de fleste fagfelt. Hva skal vi da med en pris når den ikke er en belønning for en stakkars, ensom kvinne som helt uten støtte og oppmuntring har slitt seg frem til erkjennelser som ingen på hennes studium er særlig interessert i å motta?

Det er grunn til å fremheve noen trekk ved det som er den nye situasjonen; at det finnes små miljøer rundt omkring på Universitetet som driver sin forskningsvirksomhet i en slags progressiv spiral med stadige bidrag til kvinneforskningen, og at denne virksomheten deres også gir utfoldelsesmuligheter til studenter. Umerkelig løftes nok listen litt. Det blir det *nyskapende og originale* som står frem og ber om nominasjon fra lærere og veiledere, det er ikke nok å gjøre det. For kvinne- og kjønnsforskningen står ikke stille, og heller ikke det som kommer fra studenter. Denne gangen var det tre miljøer som hadde frembrakt betydningsfulle bidrag.

Det ene miljøet er *Medisinerstudentenes seksualopplysning*. Der driver både kvinnelige og mannlige studenter faglig opplysningsvirksomhet, slik at kombinasjonen av deres faglige kunnskaper og deres ungdommelige og direkte kommunikasjonsstil gjøres til et fortrinn. Men de samler også løpende inn spesialkunnskap om ungdoms seksuelliv, og de benytter resultatene av denne vekselvirkning mellom kunnskapsproduksjon og formidling som stoff i sine spesialoppgaver. Det er grunn til å merke seg at det sted som står dem bi i denne prosessen, er *Seksjon for medisinsk antropologi* ved *Institutt for samfunnsmedisin*.

Det andre stedet er *Kvinneretten*, eller som det fulle navnet er: *Avdeling for kvinneverett* ved *Institutt for offentlig rett* ved *Det juridiske fakultet*. Det er fremdeles en liten avdeling, og en avdeling som hovedsakelig samler kvinner, i et miljø hvor det finnes godt om kvinner blant studentene og få i forskernes rekke. Derfor er det så betydningsfullt at det kommer en jevn strøm av studentarbeider - som hos juristene heter spesialfagsavhandling - fra nettopp *kvinneretten*. Arbeider derfra er både blitt nominert og har fått prisen ved tidligere anledninger, og det er fordi de er blitt omtalt som faglig sett meget avanserte, som selvstendige bidrag til den om- og ny-skriving av rettsvitenskapen som er *kvinneverettens* program. Derfor blir ikke disse oppgavene rutine, det er hele tiden forholdet mellom det konvensjonelt rettsdogmatiske og den empirisk baserte kjennskapen til kvinners liv og virke som settes på strekk.

Det siste arbeidet kunne se ut som en frukt fra *Institutt for kriminologi*, også ved *Det juridiske fakultet*. Her er et kvinneforskningsbol, der lærere og studenter og stipendiater jobber med betydningen av kjønn i forhold til fenomen som viser til samfunnsmessige marginalisering og til avvik. Det er selvsagt personavhengig når akkurat dette instituttet - som ikke er veldig stort - står for den jevne strøm av studentarbeider innen kvinneforskning. Avhandlinger herfra er stadig blitt nominert til prisen. Årets avhandling var imidlertid en del av eksamen i sosiologi. Og selv om studenten dette gjelder, hadde avlagt eksamener ved begge institutter, var det *Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi* som var forskningsmiljøet. Derfra kommer det også en jevn strøm, og mangfoldet i de hovedoppgaver som tar opp kjønn, er

stort. Dette er ikke minst en følge av at det nå finnes et helt knippe av veiledere fra sosiologi som har kompetanse innen kvinne- og kjønnsforskning.

Den medisinske oppgaven heter "Heller blodpropp enn abort" og er skrevet av *Tale Mæhre*. Analysen av en serie kvalitative intervjuer med unge jenter gir verdifull innsikt i hvordan de tenker om og forvalter sin seksualitet. Den rettsvitenskapelige oppgaven tar opp arbeidsmiljølovens vern mot uønsket seksuell oppmerksomhet. Forfatteren, *Stine Andreassen*, har utviklet en ny rettslig vurderingsstandard, begrepsfestet som "den fornuftige kvinnelige arbeidstaker". Dette blir et redskap til å forstå det mangelfulle og uhensiktsmessige ved den forståelsen av fenomenet som har vært brukt ved domstolspraksis. Denne oppgaven er akkurat blitt publisert som bok, og det må i seg selv være en enorm oppmuntring for forfatteren, men også en anerkjennelse til miljøet. Begge oppgaver når betydningsfulle innsikter ved å være tverrfaglige i sin innretning, både teoretisk og metodisk.

Den siste oppgaven handler om omsorg, og det er kjent og kjært som fenomenfelt og analytisk innfallsvinkel i kvinneforskning. Men det som er spennende ved *Cecilie E. Basbergs* bidrag, er anvendelsesområdet. Det skjer noe med begrep og perspektiv når hun prøver å analysere hva som kan være omsorg på et nytt empirisk felt. Det dreier seg om omsorgen slik den er - eller ikke er - innbakt i betjentes forhold til de innsatte i et fengsel. Gjennom sine nitide feltundersøkelser endrer forfatteren både forståelsen av hva omsorg kan være og av hva som kjennetegner forholdet mellom kvinnelig fange (for dette er et kvinnefengsel) og mannlig eller kvinnelig betjent.

En komité bestående av Anka Ryall, Elisabeth Rogg og Hanne Haavind skulle finne frem til vinneren av prisen for fremragende studentarbeid innen kvinne- og kjønnsforskning for 1997.

FORTS. NESTE SIDE

Cecilie E. Basberg fikk prisen

Komiteen valgte *Cecilie E. Basberg* for det bidrag hun har gitt til forståelse av fange - vokter relasjonen og av omsorgsutøvelsens tvetydighet og sammenvevdhet. Avhandlingen heter "*Omsorgens vilkår i et kvinnefengsel*". Alle tre arbeidene vil finnes i Senterets bibliotek.

Åpne temamøter for studentfeministene

Rekrutteringsmøte

Studentfeministene arrangerte et rekrutteringsmøte torsdag 5. februar i Eilert Sundts Hus på Blindern med presentasjon av gruppa, hvilke aktiviteter de hittil har drevet med og hvilke aktiviteter de vil legge vekt på fremover.

Åpne temamøter for alle interesserte

Studentfeministene vil dette semesteret ha åpne temamøter for alle interesserte hver tredje torsdag i måneden. Møtene vil finne sted på ulike kafeer i Oslo og ideen er bl.a. å lese litteratur, skape diskusjoner, invitere innledere.

8. mars arrangementet

Studentfeministene vil dette semesteret samarbeide med FOKUS og de organisasjonene som er tilknyttet FOKUS for å arrangere en 8. mars markering hvor det vil bli holdt et kveldsarrangement etter toget. I tilknytning til dette har Studentfeministene gått sammen med Kristelig Studentforbund, Delta Internasjonalt og SAIHs lokallag på Blindern for å arrangere en "oppvarming" til 8. mars, fredag 6. mars i bokkaféen på Chateau Neuf. Det er åpent for alle interesserte.

Studentfeministenes styre våren 1998:

Birthe C. Dahle
tlf. 67 13 64 13
Mariane Høstmark Tveter
tlf. 22 68 63 19
Solveig Syversen
tlf. 67 12 16 78
Anita Walle-Olsen
tlf. 22 25 36 05
anitawa@student.sv.uio.no

Studentfeministenes lederkurs 97/98

Studentfeministene har i lengre tid tilbudt populære "kast-deg-frempå-kurs", også kjent under navnet "bøllekurs", en gang i semesteret. Disse har vært svært vellykkede, men det kom stadig forespørsler om et mer "videregående" kurs. I høst komponerte vi kurstilbudet "Kvinnelige akademikeres vei inn i næringslivets lederroller", med profesjonelle kursledere og med en lengre varighet. Med støtte fra NHOs arbeidsmiljøfond og i samarbeid med Senter for kvinneforskning ble det mulig å virkeliggjøre denne ideen. 22 kvinner møtte til kursstart den 23. august 1997.

Gode erfaringer hittil

Høstens avvikling har vært vellykket. Det viste seg at de fleste av problemområdene vi siktet mot var reelle nok - det råder usikkerhet om hvilken rolle vi kvinnelige akademikere har i forhold til et så mannsdominert arbeidsmarked - og hva vi kan føre inn i næringslivet. Vil de i det hele tatt ha oss? Det vil de. Akademikernes styrke er evnen til å lære, til å mestre og få overblikk over komplekse problemstillinger. Det er et "must" i vår tids informasjonssamfunn. Kvinner bringer også med seg et annet element som er til gagn for strukturen i bedriften, nemlig en viss fokusering på det mellommenneskelige. I følge våre "informanter" er kvinner mer opptatt av at helheten skal fungere.

Et problem vi derimot ikke hadde tenkt over, ligger i forskjellen på hvordan næringslivet og academia nærmer seg problemløsninger - i forhold til f.eks. tempo, er det i næringslivet nådeløst. Det er ingen som skjeler til syntaksen, bare jobben er levert i tide og inneholder de nødvendige opplysninger. Her kan det synes som om vi akademikere lider under en slags "prestasjonsangst", vi vil gjerne levere et så bra produkt som mulig. Det gjelder liksom å stå til eksamen hver gang man skal sette ned noen ord på papi-ret. Det kan ta tid. Vi må fire på kravene her ser det ut til, og lære oss å gjøre ting godt nok til fastsatt tid.

Under stadig utvikling

Vi har gjennomgått presentasjon, verdiledelse og etikk, kroppsbevissthet,

problemløsningsstrategier og -teori, taleteknikk, og vi har hatt mange gruppearbeider. Her har vi fått anledning til å bruke de innlærte strategier på en praktisk måte på områder som har vært av interesse for oss i vårt videre arbeid. Prosjektgrupper har oppstått på bakgrunn av interesseområder som har kommet frem under denne prosessen, og dette arbeidet er under stadig utvikling.

Inn i utadrettet fase

Høstens kursprogram er lykkelig gjennomført, det har vært både spennende og lærerikt, ikke minst for oss initiativtakere. Både deltakere og kursholdere har inngått i et fruktbart samspill som vil fortsette inn i det nye året. Det har oppstått spontane "ad-hoc"-kurs, som f.eks. magedans - under påvirkning av det glimrende kroppsbevissthetskurset til Rønnaug Sørensen. Prosjektgruppene våre er tverrfaglig sammensatt, og det er en ekstra spennende utfordring å definere målsettinger på en så klar og tydelig måte at hver enkelt kompetanse kommer mest mulig til syne. Den innadvendte fasen i kurset er forbi, nå er det den utadrettede aktivitetsfasen som står for døren!

En smaksprøve

Dette er en foreløpig smaksprøve på hva vi driver med. En mer utførlig rapport vil foreligge ved evaluering til våren - siste kursdag er 23. mars d.å. Ta gjerne kontakt med prosjektleder: Mariane Høstmark Tveter, tlf: 22 68 63 19. e-post: mariane@online.no) eller faglig ansvarlig: Eli Kristin Langset, tlf.: j: 22 11 30 00, p: 22 56 64 13. e-post: (ela@oslza.rdsas.com) om det er noe du lurer på!

Nye studentrepresentanter SFKs styre

Studentrepresentantene i styret for SFK sitter ett år av gangen. Det er Studentparlamentet ved UiO som velger dem. For 1998 er Monica Wegling og Bjørnar Børja representanter, mens Sylvia Skog og Elisabeth Sandberg er vararepresentanter.

Queer Theory

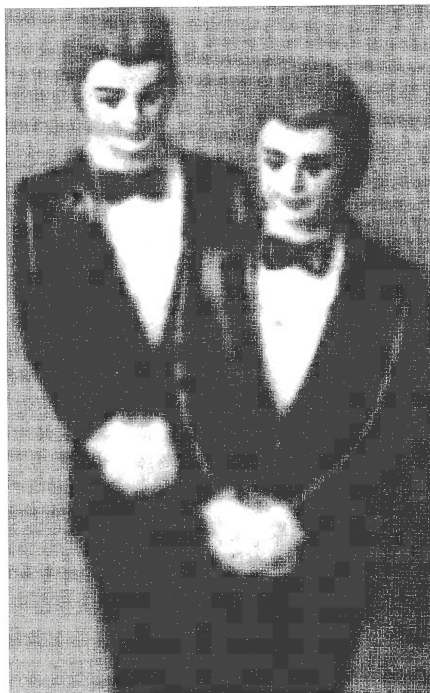
- en ny verdensanskuelse?

HEIDI ENG, STIPENDIAT, NORGES IDRETTSHØGSKOLE

Den 23. oktober 1997 arrangerte Senter for kvinneforskning i Oslo et endags-seminar om "queer theory". Dette er et relativt nytt akademisk begrep som har vakt interesse i kjølvannet av ny kjønns- og seksualitetsforskning i 90-årene. Seminaret trakk både etablerte forskere, studenter og folk som jobber med homopolitisk arbeid.

At nettopp politiske aktivister er de som står queer teori nær, fikk vi forklart i Don Kulick sitt innledningsforedrag. Kulick ga en kort og god oversikt over dannelsen av "queer theory", og hvordan dette begrepet brukes i dag. I likhet med framveksten av feministisk teori og forskning, har queer teori oppstått i tilknytning til en politisk bevegelse med tyngdepunkt i USA. Politiske aksjoner, personlig engasjement, sinne og krav om forandring ligger bak bruken av ordet queer. "Act-Up" og "Queer Nation" gjenopptok bruken av ordet queer i kampen for å bekjempe det politiske tilbakeslaget som satte inn mot homofile/bifile i USA etter at sykdommen AIDS kom for fullt. Ordet queer ble brukt blant annet for å markere avstand fra tidligere homopolitikk som satset på likhet med heterofile, toleranse og aksept av storsamfunnet, samt at det var et mer inkluderende begrep enn homofil/bifil.

Queer er vanskelig å oversette til norsk. Det beste er kanskje "skeiv", som også brukes av homobevegelsen i Norge. Queer eller skeiv signaliserer en seksualitet/seksuell orientering (og derav livsførsel, sivil status m.m.) som faller utenfor den hegemoniske heteroseksualiteten i vårt samfunn. Og det er mange som vil kunne definere seg som skeive i et samfunn med strenge krav til hva som er rett; Kulick viste blant annet til Eve Kosofsky Sedgwick (professor i litteratur) som lever heterofilt, men likevel definerer seg som queer fordi hun er svært overvektig og ikke bestreber seg på å oppfylle sin kulturs normative krav/idealer til hva som blant annet er seksuelt attraktivt. Kulick hevdet at queer ikke er en identitet, men et perspektiv som samler alle de som

er kritiske til heteroseksualitetens dominans og form. Og til forskjell fra det vi vanligvis forbinder med "gay and lesbian studies" ønsker queer teori å sette fokus på heteroseksualiteten, dekonstruere dens status som "naturlig" og "normal", og gjennom dette synliggjøre at vår kultur er queer. I dette perspektivet kritiseres blant annet feministisk teori og forskning for å ha en heteroseksuell premiss i selve kjønnsbegrepet og som derfor blir ubrukelig som analytisk redskap i kjønnsforskningen generelt.

Annick Prieur var bedt om å stille som "opponent" til Don Kulick på dette seminaret. Hun startet derfor med å "bekjenne" at hun ikke var motstander av queer teori, men at hun gjerne kunne skissere noen motargumenter (da mer rettet mot post-strukturalisme generelt) for å inspirere til debatt. Prieur organiserte denne kri-

tikken rundt 12 punkter, som jeg gjengir her i stikkordsform:

1. Folk er ikke tekster. Alt kan ikke leses som en lek med tvetydigheter.

2. Alt er ikke diskurser. Også strukturelle og materielle forhold har betydning. Lite reflektert handlingsteoretisk.

3. Kroppen og biologien er ikke godt nok behandlet i poststrukturalismen/queer teori. Eksistensen av biologiske fakta, de kroppslige realitetene trenger å få en plass i dette vitenskapelige feltet.

4. Lysten - som motivasjon for handling, kan ikke reduseres til sine sosiale betingelser.

5. Identitet. Det er ikke noe vi velger, men noe vi blir. Kroppen som prediskursivt utgangspunkt for identitet.

6. Mot relativismen. Hva er sannhet? Er alle tegninger like fine? Noe griper virkeligheten bedre enn annet - dette innebærer at vi må ha et begrep om virkelighet.

7. Kunnskap må kunne generaliseres. Det er ikke tilstrekkelig å vise variasjon og mangfold.

8. Universelle fenomener hører også til samfunnsvitenskapen

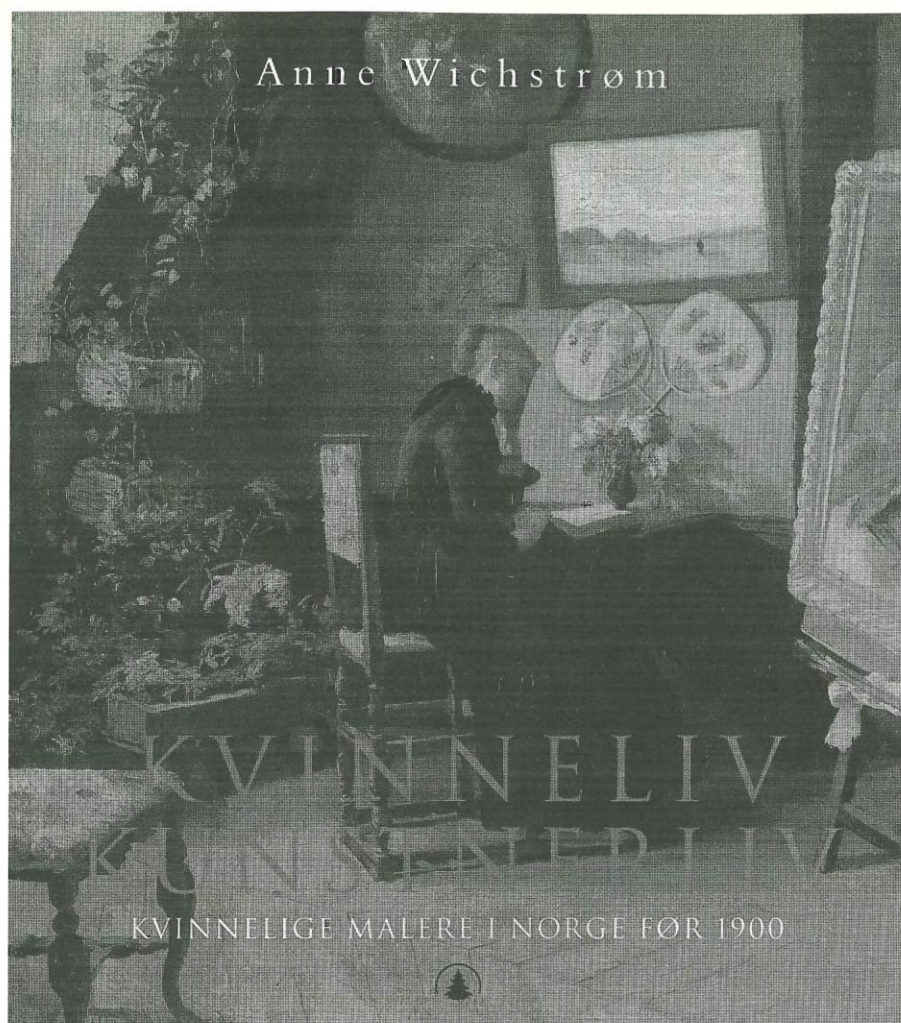
9. Kritisk potensiale. Hvem slipper inn i begrepet "queer"? Hvor samfunnsstormende har poststrukturalismen vært?

10. Passer queer teori i Norden?

11. "Scholastic fallacy". Kan de teoretiske analysene forbindes med det levde liv?

12. Framstillingsform. Tendenser til mye jålete språkbruk og fancy innpakning med uklart innhold.

Ut av dette ble det en frisk diskusjon som muligens ble litt for mye preget av epistemologiske spørsmål og for lite om hvordan queer teori eventuelt kan brukes i den politiske kampen. Men seminaret ga i hvertfall meg mye å tenke på, særlig i forhold til hvordan queer teori/perspektiv kan påvirke retningen på feministisk teoriutvikling og kjønnsforskning i framtiden.

Kvinneliv kunstnerliv

Kunsthistoriker Anne Wichstrøm utga i høst boka Kvinneliv Kunstnerliv. Kvinnelige malere i Norge før 1900 på Gyldendal Forlag. Boka ble til mens Anne Wichstrøm var forsker på SFK 1994-96.

Boka bygger på en undersøkelse av 72 kvinner som fikk kunstutdanning og stilte ut bildene sine på offentlige utstillinger før 1900. Boka fokuserer ikke først og fremst på kunstnerpersonligheter, men bruker biter av livshistorier for å legge et puslespill som viser hvordan institusjonene og ideologiene var med på å forme kvinner til kunstnere. Boka undersøker de sammenhengene kvinnene arbeidet i, ser på forholdet mellom kjønn og tilgjengelige muligheter for utdanning, sjangervalg og resepsjon, og bidrar til å kartlegge spenningene mellom kunstnerrollen i denne perioden og de konvensjonelle kvinnerollene.

Det dype kjønns skillet i samfunnet på 1800-tallet fikk en særlig betydning for kunstnere. Man mente at kreativiteten, av rent biologiske grunner, var forbeholdt menn. Det høyeste de kvinnelige kunstnerne kunne nå var dermed å bli betegnet som nestbest. Slike holdninger var naturligvis med på å forme kvinnene selv, og de fant seg lett en beskjedne plass. Forskjellsbehandlingen i kunstinstitusjonene ble derfor av de fleste godtatt som naturlig.

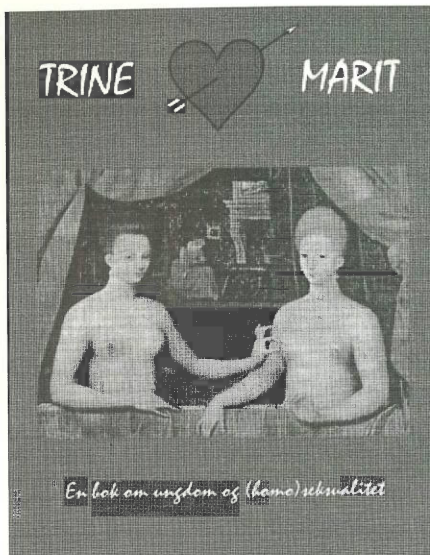
Kjønns skillet avspeiler seg naturlig nok i bildene de malte, ikke så mye i form og farge som i sjangrene kvinnene foretrakk. De malte motiver som lå til rette for kvinner, motiver de fant i sin egen kvinneverden: portretter, stillferdige skildringer av medsøstre, barn og mødre i hverdagslige situasjoner. Det var slike motiver de hadde lettest tilgang til i sitt daglige liv og som de kunne skildre med kunnskap og innlevelse og dermed formidle inn-

sikt i hvordan borgerskapets kvinner levde sine liv.

Det er en hovedtanke i boka at kunst som kvinneyrke henger nøye sammen med de borgerlige kvinnenes generelle bakgrunn og vilkår. De var pene piker som skulle lære seg estetiske ferdigheter for å stå sterkere når det gjaldt å ivareta kvinnelige sysler i hjemmet. Derfor ble de så mange: skrittet fra ren hobbyvirksomhet til en hel eller delvis yrkeskarriere kunne skje gradvis og forsiktig. Det kinkige var at kravene til å lykkes som kunstnere var de samme som for menn: kravene til profesjonalitet. Og profesjonalitet krevde ukvinnelige egenskaper: konsentrasjon, altoppslukende arbeid, bevisst satsing og eksponering. En viktig forutsetning for å oppnå profesjonalitet var sivilstatus ugift. Nesten 2/3 av de 72 kvinnene giftet seg aldri, og de som giftet seg sluttet med få unntak å være aktive som kunstnere. Å være ugift bød altså på noen fordeler. Det var legitimt å utdanne seg og velge et arbeid - innenfor et snevert utvalg av yrker. Og det ga en viss frihet til egen tid (men samtidig hadde de ugifte kvinnene ofte omsorg for gamle foreldre). Men tyngst å håndtere var nok holdningene til de ugifte som ufullstendige kvinner fordi de ikke hadde oppfylt det som var kvinnens fremste oppgave: å være hustru og mor.

Anne Wichstrøms undersøkelse er inspirert av deler av den anglo-amerikanske feministiske forskningen innenfor kunsthistorie. Med Linda Nochlin som den første har feministiske kunsthistorikere rettet søkelyset mot institusjoner og ideologier - ikke mot mangel på talent - for å forklare hvorfor kvinner ikke har fått de fete typene i kunsthistorielitteraturen. *Kvinneliv Kunstnerliv* er spesiell ved at den bygger sine resultater på studier av en hel "populasjon". Og konklusjonene viser kvinnelige kunstnere var utsatt for mange former for diskriminering - synlige og usynlige - og de fleste godtok kvinnene selv som en del av naturens orden. Noen fordeler ved å kombinere kunstneryrket med kvinnerollen kan man også skimte.

Kvinneliv Kunstnerliv inneholder korte biografier over alle de 72 kunstnerne, skrevet med Nina Heilmann på Senteret som medarbeider.

Ny bok om ungdom og (homo)seksualitet:

Trine♥Marit

Selv om vi lever i et stadig mer opplyst samfunn, er homoseksualitet fremdeles et emne det hersker uvitenhet og fordommer i forhold til - noe som kommer særlig til uttrykk blant ungdom. Student Monica E. Wegling har skrevet boka *Trine♥Marit*, som på en lett tilgjengelig måte tar for seg ulike sider ved seksualitet generelt og homoseksualitet spesielt. Boka retter seg mest til de som treffer ungdom i sitt yrke, for eksempel lærere, men også andre med interesse for (homo)seksualitet vil antakelig ha utbytte av den.

Boka tar opp spørsmål som hvorfor kirken har problemer med å akseptere homoseksuelle, samt problematikken rundt homofile og adopsjon av

barn. Dette er temaer det er mye debatt omkring, men som ofte diskuteres ut i fra generell sympati eller anti-pati. Boka forsøker å rydde opp i de vanligste misforståelsene, og å gi et objektivt og saklig bilde av situasjonen.

Selv om det i dag juridisk sett er fullt legitimt å leve homoseksuelt (jfr. partnerskapsloven) og det på den måten er formell aksept av homoseksualitet i samfunnet, er det likevel en kjensgjerning at en mengde myter og fordommer fremdeles er aktive. Et eget kapittel er viet myter omkring lesbiske og homofile og tar sikte på å oppklare en del vrangforestillinger, men også drøfte dem - kanskje er stereotypiene også representative av og til?

Bokas undertittel er *Om ungdom og (homo)seksualitet*, og når ordet "homo" er havnet i parantes, sier dette noe om at homoseksualitet her ses på som en variant av den menneskelige, normale seksualiteten. Forfatteren mener at man kan snakke om - og undervise om - homoseksualitet uten at det lages et stort poeng ut av det, hvis man forsøker å viske ut den skarpe grensen mellom normal og unormal, mellom hetero og homo. Både kjærlighet, begjær og seksualitet finnes igjen i litteraturen, historien og samfunnet, men dette behøver ikke nødvendigvis å være heterofile uttrykk, selv om vi ofte leser det slik. Gjennom en rekke eksempler viser hun at det finnes mange homoseksuelle uttrykk i historien og kulturen - hvis man er åpen for å se det.

Monica E. Wegling er hovedfagsstudent i idéhistorie og har tilhold ved Senter for kvinneforskning.

Trine♥Marit, en bok om ungdom og (homo)seksualitet.
125 s. Bokforum Forlag, 1997.

Brageprisen til Anne Wichstrøm

Brageprisen i kategorien for fagbøker ble i 1997 gitt til kunsthistoriker Anne Wichstrøm med boka Kvinneliv kunstnerliv. Den ble delt ut i et TV-program på NRK 7. desember som ble sendt "på direkten".

Fra Den norske forleggerforening har vi fått tak i juryens uttalelse:

Fagbokprisen går til Anne Wichstrøms fremragende arbeid såvel språklig som faglig. Boken synliggjør kvinners innsats i norsk malerkunsts storhetstid fra det forrige århundre.

Forfatteren oppsummerer mange års studier i en velskrevet fremstilling hvor tekst og bilder supplerer hverandre.

Brageprisen er en norsk litterær pris som ble opprettet i 1991 av stiftelsen Den norske bokprisen og ble delt ut første gang i 1992. Den har til oppgave å fremme interessen for norsk skriftkultur. Bak stiftelsen står en samlet norsk bokbransje fra forfattere, forleggere til kritikere i og utenfor universitetsmiljøet. Prisen deles ut i flere kategorier. Den er på kr. 50.000.- pluss en statuett laget av billedkunstner Børre Larsen.

Navnet kommer fra guden Brage i norrøn mytologi. Han var guden for skaldskap, diktning og veltalenhet - derav ordet bragd. Han var sønn av Odin og gift med Idunn.

Mødrevideoen kommer i vår!

Høsten 1995 arrangerte Senteret et "Mødreseminar" med foregangskvinnene i nordisk kvinneforskning, professorene Harriet Holter, Elina Havio-Mannila og Rita Liljeström. Vi ønsket å lage en video fra dette seminaret, men det har tatt lang tid å få den ferdig.

Vi kan derfor love at det i løpet av våren kommer to videoer fra dette seminaret. "Pionerer i nordisk samfunnsvitenskapelig kvinneforskning" er på ca. 60 minutter. Her presenterer Harriet, Rita og Elina glimt fra sin forskning i form av foredrag. "Paneldebatt fra nordisk kvinneforskningsseminar" er på ca. 45 minutter. Debatten ledes av professor Karin Wider-

berg, og tar opp temaer som "Mødre-rollen", "Mødrenes" egen familiebakgrunn og vei til kvinneforskningen, deres forhold til "Døtrene", og hvilke utfordringer "Mødrene" mener kvinneforskningen står overfor i dag. Begge kommer som VHS-videoer. Om de kan lånes, leies eller kjøpes er under vurdering, men ta kontakt med SFK for nærmere opplysninger.

Kollegiets nye likestillingsvedtak

LISE CHRISTENSEN, LIKESTILLINGSRÅDGIVER, UIO

Kollegiet behandlet på sitt møte 21. oktober i fjor oppfølgingen av universitetets Handlingsplan for likestilling 1995-99. I et oppslag i Universitas like etter, uttalte Anne Cathrine Berger fra Studentparlamentet og universitetets likestillingsrådgiver Lise Christensen seg kritisk til manglende dristighet og beslutningsvilje i kollegiet når det gjelder likestilling. Lise Christensen forteller her hva kritikken går ut på. Er det ikke positivt at universitetet tar ansvar og følger opp sin egen Handlingsplan på denne måten?

Universitetet har vedtatt en Handlingsplan og er dermed forpliktet til å følge den opp. Flere av de vedtakene som ble gjort, synes jeg er gode og fornuftige. For eksempel var det positivt at kollegiet vedtok å opprette en professor II-stilling i teknisk/naturvitenskapelig kvinneforskning. Forslaget har blitt reist flere ganger tidligere, men beslutningen har sittet langt inne. Det er bra at dette nå endelig kan realiseres. Åpningen for å sette i gang et mentorprosjekt ved UiO var etter mitt skjønn også positivt. Erfaringene ved flere svenske universiteter som har hatt slike program har vært gode. I Norge var NTNU i Trondheim først ute blant universitetene med å sette i gang et slikt prosjekt i 1997, og det er fint at vi kan få mulighet til å utvikle et prosjekt tilpasset situasjonen ved vårt universitet. Vedtaket om å oppdatere kompetansekatalogen over kvinneforskning og kvinner i forskning var selvsagt også bra. Å utarbeide en elektronisk utgave i tillegg, slik man nå får midler til, er både hensiktsmessig og kostnadseffektivt.

Problemene oppstår når kollegiet skal vedta virkemidler av mer prinsipiell eller strategisk betydning for likestillingsutviklingen ved universitetet.

Både Handlingsplan for likestilling og Strategisk plan for universitetet slår fast at den viktigste likestillingspolitiske utfordringen for universitetet i perioden fram til årtusenskiftet er å rekruttere flere kvinner til faste vitenskapelige stillinger. Særlig er kjønnsfordelingen på professornivå bekymringsfull. Utviklingen på området går ytterst langsomt, selv om rekrutteringsgrunnlaget aldri har vært bedre. Alle er enige om at dette er det mest påtrengende likestillingsproblemet ved universitetet. Derfor blir det også ekstra viktig å velge adekvate og effektive virkemidler for å dreie utviklingen i riktig retning. Kollegievedtakene avspeiler etter mitt skjønn at universitetet foreløpig ikke evner å møte denne utfordringen på en offensiv måte.

Et essensielt spørsmål er hvorvidt universitetet som helhet og det enkelte fakultet klarer å tallfeste sine mål for prosentvis øking av kvinneandel i vitenskapelige stillinger. Konkretiserte, periodiserte måltall stiller krav til planlegging og rapportering, og gir

mulighet for sterkere oppfølging. Foreløpig har universitetet valgt ikke å tallfeste og periodisere sine likestillingsambisjoner. At man fortsatt opptrer nølende og lite beslutningsdyktig på et så avgjørende punkt, er en klar svakhet for det videre arbeidet.

I ett av kollegievedtakene åpnes det nå for første gang for "i spesielle tilfeller" å kunne ta i bruk øremerking av faste stillinger. Dette kan synes positivt. Øremerking av stillinger har lenge vært ansett som et viktig virkemiddel, særlig der utviklingen har stagnert eller reversert. Beklageligvis er vedtaksformuleringen ytterst defensiv og avspeiler at rektoratet og muligens det nåværende kollegieflertallet, egentlig er politisk uenig i å øremerke på dette nivået. Vedtaksformuleringen kan vanskelig leses som en oppfordring til fakultetene om å være mer dristige og nytenkende på dette punktet. Mer positivt er kollegiets oppfordring til fakultetene om å øremerke post.doc.-stillinger for å fremme likestilling. Denne muligheten må kunne brukes aktivt fra 1998.

Motsatt UiO ønsker de andre universitetene, først og fremst NTNU, nå å ta i bruk øremerking også på professornivå. På dette området ligger vårt universitet betydelig etter.

For å komme videre i likestillingsarbeidet må universitetets ledelse bli mer villige til å konfrontere sakens kjerne i valg av virkemidler. Det er nødvendig å treffe fremtidsrettede beslutninger, selv om beslutningene ikke alltid vil være populære i alle kretser. Gang rundt grøten eller sterke innslag av ambivalens er verken formålstjenlig eller effektivt for å nå de mål man har satt seg.

Norges forskningsråds nye forskningsprogram:

Kjønn i endring - institusjoner, normer, identiteter

Kjønn i endring er et grunnforskningsprogram etablert under *Området for kultur og samfunn* i Norges forskningsråd. Programperioden strekker seg fra 1997 til 2001.

Programstyret består av Gro Hagemann, Universitetet i Oslo (leder), Jonas Frykman, Universitetet i Lund, Elin Kvande, NTNU, Anka Ryall, Universitetet i Tromsø, Hege Skjeie, Universitetet i Oslo, Tian Sørhaug, AFI, Wenche Kverneland, BFD, Geir Øyvind Bakka, NHO.

Programmet skal bidra til å utvikle nye og fruktbare problemstillinger innenfor kvinne- og kjønnsforskning innen humanistiske og samfunnsvitenskapelige disipliner og bidra til samarbeid på tvers av fagene. Programmet har prioritert seks temaområder:

1. Nye former for arbeidsliv
2. Individuelle rettigheter og institusjonelle normer
3. Kjønn, tro og kulturkonflikter
4. Kulturell koding av kroppen
5. Seksualitet, kjønn og flertydighet
6. Feminisme som kritikk

De fire første temaområder ble lyst ut våren 1997. Det kom inn 70 søknader. 19 av disse ble innvilget støtte. Prosjektene omfatter doktorgradstipend, større samarbeidsprosjekter, studentstipend, post-doktorgradsmidler og miljøstøtte.

Prosjektoversikt pr. januar 1998:

Nye former for arbeidsliv

Paraplyprosjekt: *Kjønn i arbeid*. Samarbeidsprosjekt mellom Anne Lise Ellingsæter, Institutt for samfunnsforskning (ISF) og Jorun Solheim, Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) (seminarstøtte).

Anne Lise Ellingsæter, ISF: *Tid, kjønn, arbeid* (delprosjekt under paraplyen *Kjønn i arbeid*) (forskermidler).

Jorun Solheim, AFI: *Kjønn, kunnskapsforvaltning og kompetanseutvikling* (delprosjekt under paraplyen *Kjønn i arbeid*) (forskermidler).

Trond Petersen, Universitetet i Oslo: *Structural Conditions for the Success of Women in Management and the Professions: A Cross-Cultural Investigation* (studentstipend).

May-Len Skilbrei, NOVA: *Ufaglærte kvinners situasjon på arbeidsmarkedet* (doktorgradsstipend).

Samarbeidsprosjekt: *Kjønn og kyst - flerfaglige perspektiver på et arbeidsliv i endring*. Hovedansvarlige: Randi Rønning Balsvik og Siri Gerrard (miljøstøtte).

Individuelle rettigheter og institusjonelle normer

Sevil Sumer, Universitetet i Bergen: *A Cross-National, Inter-Generational and Gender Specific Study of the Relationships between States, Families and Individuals* (doktorgradsstipend).

Kjersti Fjørtoft, Universitetet i Tromsø: *Feminisme og liberalisme* (doktorgradsstipend).

Jo Helle-Valle, Universitetet i Oslo: *Promiskuitetens politiske og moralske økonomi. En komparativ studie av kjønnsrelasjoner, sosiale institusjoner og normer i endring* (post-doktorstipend).

Kjønn, tro og kulturkonflikter

Åse Røthing, Universitetet i Oslo: *Kjæresten på tvers av ungdomskulturen. En intervjustudie om kristen identitet og kjønnskonstituering* (doktorgradsstipend).

Tone Hellesund, Universitetet i Bergen: *Den norske peppermø. Om kulturell konstituering av kjønn og organisering av enslighet* (doktorgradsstipend).

Marit Fimland, Universitetet i Tromsø: *Women Writers and Christian Textual Culture 1830-1855* (doktorgradsstipend).

Kari Elisabeth Børresen (hovedansvarlig), Universitetet i Oslo: *Gender and Religion in Formative Christianity and Islam* (seminarstøtte).

Kulturell koding av kroppen

Rannveig Dahle, NOVA og Lise Widning Isaksen, Universitetet i Bergen: *Lukt, fukt og skam* (forskermidler).

Ole Johnsen, Universitetet i Bergen: *Gender Reversal in Gay Men's Speech* (doktorgradsstipend).

Graziella Van den Berg, Universitetet i Bergen: *Fra velsignelse til for-*

bannelse: Mestring av den "fruktbare kroppen" blant skolejenter i Tanzania (doktorgradsstipend).

Paraplyprosjekt: *Reproduktive rettigheter - uttrykt som individuell kroppslig erfaring og forvaltet gjennom helsetjenester og samfunnsmessig praksis*. Hovedansvarlig: Johanne Sundby, Universitetet i Oslo (miljøstøtte).

Generelt - alle temaområder

Paraplyprosjekt: *Menn i endring*. Hovedansvarlig: Jørgen Lorentzen, Universitetet i Oslo (miljøstøtte).

På temaområde 6: Feminisme som kritikk, ble det invitert til innsending av prosjektskisser, og to prosjekter er valgt ut for videre oppfølging. I oktober 1997 arrangerte vi konferansen *Sexing the Self - seksualitet, kjønn og flertydighet*, for å stimulere til utvikling av nye prosjektideer knyttet til temaområde 5: Seksualitet, kjønn og flertydighet. Konferansen samlet ca. 100 forskere og studenter, og bidro til dialog mellom deltakerne og de inviterte gjesteforeleserne som kom fra USA (Toril Moi), Australia (Elspeth Probyn), England (Jeffrey Weeks), Sverige (Don Kulick) og Norge (Annick Prieur). Vi kommer til å utgi en konferanserapport i nærmeste fremtid. Søknadsfrist for midler under temafelt 5 var 1. desember 1997, og programstyret vurderer i disse dager hvilke prosjekter som skal tildeles midler under dette temaet.

Vi planlegger nå et seminar for samtlige forskere på programmet, samt deres veiledere, i mars 1998. Dessuten skal vi arrangere en ny større konferanse neste høst, knyttet til temaområde 1: Nye former for arbeidsliv. Mer informasjon kommer etter hvert.

For ytterligere opplysninger om forskningsprogrammet *Kjønn i endring* - ta kontakt med forskningsleder Gunn Elisabeth Birkelund, ISF, Munthesgate 31, 0260 Oslo, tlf. 22554510, faks: 22431385, e-post: gunn.birkelund@isaf.no eller rådgiver Ingebjørg Strøno, Norges forskningsråd, Boks 2700 St. Hans-haugen, 0131 Oslo, tlf: 22037300, faks: 22037409, e-post: ingebjorg.strono@nfr.no

SEKRETARIATET FOR KVINNEFORSKNING, NORGES FORSKNINGSRÅD

Sekretariatet for kvinneforskning (SKF) i Norges forskningsråd skal deles i to, som meldt i forrige utgave av Bulletine (2/97). Prosessen som skal resultere i en informasjons- og dokumentasjonstjeneste for norsk kvinne- og kjønnsforskning, KILDEN, og en seksjon for kvinneforskning i Forskningspolitisk avdeling, er nå i gang. Her i Forskningsrådet regner vi med at størsteparten av 1998 vil preges av små og større omstillings- og reorienteringsprosjekter.

Delingsarbeidet innebærer en sterkere prioritering av oppgavene enn det oppslaget i forrige Bulletine kunne tyde på. Her var mange oppgaver listet opp i uprioritert rekkefølge - riktignok i futurum. Og noen av oppgavene vil også stå "på vent", ettersom ressursene som stilles til rådighet for å løse gamle og nye oppgaver er temmelig konstante. Det er bevilget kr. 700 000,- for å etablere informasjons- og dokumentasjonstjenesten, og Forskningsrådets hovedstyre har sagt at de tar sikte på en tilsvarende ekstrabevilgning også innværende år. Det må imidlertid skaffes en bedre permanent finansiering for de nye oppgavene som er planlagt til KILDEN.

KILDEN

Høstens arbeid har vært av det mer trivielle slaget, men trivielle saker handler ofte om noe mer og annet har vi fått erfare. Delingsprosessen engasjerer naturlig nok Sekretariatets medarbeidere sterkt, det gjelder våre framtidige arbeidsplasser.

Forskningsrådet takket ja til et tilbud om samlokalisering med det nye Kompetansesenter for likestilling og Likestillingsombudet. Det er ennå ikke avgjort hvor dette blir. Det skal nå etableres en prosjektgruppe med re-

presentanter fra de involverte parter, inkludert BFD, med sikte på å få til en samlokalisering senest ved årsskiftet 98/99.

Leder for KILDEN

Et utkast til utlysningstekst for lederstillingen i KILDEN ble sendt kvinne- og kjønnsforskningsmiljøene i august. Kvinneforskningsmiljøene ønsket at stillingens kompetansekrav ble tydeliggjort og et nytt utkast ble presentert på det nasjonale kontaktmøtet 6.-7. oktober. I dette forslaget var kompetanse innen elektronisk baserte informasjons- og dokumentasjonstjenester vektlagt. Det ble møtt med ønsker fra enkelte av miljøene om mer vekt på kompetanse innen kvinne- og kjønnsforskning. Noen mailer og møter senere lot vi SKFs fagråd få det siste ordet. Stillingen er nå under utlysning (se bakerst).

Andre aktiviteter

SKF har arbeidet for å (re)etablere gode relasjoner til Dokumentasjonstjenesten for litteratur om kvinner ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Dokumentasjonstjenesten har ved flere anledninger vært kritiske til vår håndtering av KILDEN-prosjektet. Vi vurderer det som svært sentralt å støtte opp om det bibliografiske arbeidet Doku-

mentasjonstjenesten har drevet med få ressurser i 20 år. Et nasjonalt samarbeid om utfordringene ved dette arbeidet var tema på et møte BIBSYS arrangerte i samarbeid med SKF i Stavanger 5. november. Dokumentasjonstjenesten sto for hovedinnledningen på møtet. Det arbeides nå med å få BIBSYS til å stille ressurser til rådighet for en gjennomgang av Dokumentasjonstjenestens database slik at den kan klargjøres for en BIBSYS-konvertering. SKF følger opp dette arbeidet som pådriver - i påvente av en mer formell etablering av KILDEN.

I november var SKF på et svært inspirerende studiebesøk hos dansk kvinneforsknings informasjons- og dokumentasjonstjeneste, KVINFO, i København. Ikke minst var det interessant å få presentert danske tanker om mulige arbeidsdelinger mellom informasjons- og dokumentasjonstjenestene for kvinne- og kjønnsforskning i Norden. Det er laget et notat med anbefalinger for det fortsatte arbeidet med etablering av KILDEN ut fra diskusjonene vi hadde med KVINFOs medarbeidere.

Seksjon for kvinneforskning

Gjennom tre hovedstyrebehandlinger på under ett år inkludert vedtaket 12. juni 1997 om å plassere operative oppgaver knyttet til formidling av kvinne- og kjønnsforskningens resultater i KILDEN, har Seksjon for kvinneforskning fått et tydeligere oppdrag knyttet til forskningspolitisk rådgivning og dermed et behov for en styrking av kunnskapsgrunnlaget for forskningspolitisk analyse- og utviklingsarbeid. Her ligger det store utfordringer og et arbeid som vi vil prioritere de neste tre årene. Vi innleder i 1998 et samarbeid med de

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

svenske forskningsrådenes Samverkansgruppe for å utvikle kunnskapsgrunnlaget for forskningspolitisk arbeid på forskningsrådsnivå, og håper etterhvert å få med interessenter i flere nordiske land.

Det bilaterale samarbeidet er etablert med henvisninger til en ambisjon om å skape forskningspolitisk mer aktive forskningsråd i Norden. Vi spør oss også om ikke det forskningspolitiske arbeidet er i ferd med å endre seg på grunnleggende måter. I en sivilisasjonsform hvor innslaget av forskning i alt vi omgir oss med stadig øker, faller kunnskapsgrunnlaget for forskningspolitikk og annen politikk i økende grad sammen. Dette krever utvikling av andre og nye kompetanser for forskningspolitisk analyse- og utviklingsarbeid. Forskningspolitikk handler etter hvert for eksempel også om demokratiets muligheter, den "politiske" politikken forandring og forskernes ansvar i forskningsavhengige samfunn, og kan ikke lenger kun beskrives som en politikk for forskning, for finansiering og organisering av (kvinne)-forskning. "A policy for science"-tradisjonene mulighets i ferd med å utspille sin rolle.

I drøftinger av slike nye utfordringer for den nordiske forskningspolitikken, framheves den norske forskningsrådsreformen og den målsettingen som er skrevet inn i Forskningsrådets vedtekter om ansvaret også for utvikling av forskningspolitisk og forskningsadministrativ kompetanse. Vi ser fram til å delta mer aktivt i Forskningsrådets arbeid med å utvikle kunnskapsgrunnlaget for den forskningspolitiske rådgivingen, og vi synes det er passende å prioritere denne oppgaven nå, 10 år etter SKFs forrige store kvinneforskningspolitiske krafttak; *På kvinners vis - med kvinners råd. Nye perspektiver på forskningspolitikken.*

Konsentrasjon og retning for arbeidet er viktig for en liten enhet i et stadig mer komplekst kvinne- og kjønnsforskningsfelt, og kan også gi ny vitalitet i arbeidet med de "gamle" oppgavene. Vi gleder oss til å ta fatt på et arbeid som vil kunne gi kraft også til andre oppgaver på den nye seksjonens liste, ikke minst til samarbeidet med fagområdene i Forskningsrådet om deres ansvar for integrering av kvinne- og kjønnsforskningens perspektiver i det utøvende forskningsstrategiske arbeidet.

Kontantstøtte til utvalgte småbarnsforeldre

LINE NYHAGEN PREDELLI, GJESTEFORSKER, SFK

Da Stortinget i fjor høst debatterte statsbudsjettet for 1998, ble det vedtatt at det skal innføres kontantstøtte for småbarnsforeldre fra 1. august i år. I første omgang gjelder støtten de familier som har barn i alderen 1 til 2 år; i neste runde skal kontantstøtten utvides til andre alderstrinn. Et viktig spørsmål er om kontantstøtten til småbarnsforeldre virker hemmende eller fremmende på likestillingen mellom kjønnene; en oppgave som i stor grad har blitt tillagt den norske staten.

Statlig velferdspolitik skal i utgangspunktet virke utjevnende og sikre en del grunnleggende rettigheter. Kontantstøtte, derimot, er i likhet med barnetrygden og småbarnstillegget ikke behovsprøvet etter inntekt. Likevel skal kontantstøtten ikke utdeles til alle småbarnsforeldre.

Kontantstøttens begrunnelse

Kontantstøtte begrunnes ikke ut i fra et prinsipp om økonomisk utjevning, men ut i fra et prinsipp om økonomisk valgfrihet kombinert med frihet til ikke å arbeide utenfor hjemmet. Kontantstøtten skal derfor utdeles til de småbarnsforeldre som velger at en av foreldrene ikke skal delta i arbeidslivet utenfor hjemmet, og som velger at barna ikke skal gå i barnehage. Tanken er at det er bra for barnas oppvekst dersom en av foreldrene er hjemme og passer på dem mens de er små. Det hevdes at denne "friheten" til å velge status som hjemmeværende foreldre i dag er sterkt begrenset, da en inntekt som oftest ikke strekker til for en småbarnsfamilie. I tillegg presenteres det som "rettferdig" at de som ikke benytter seg av et tilbud om barnehageplass får utbetalt et kontantstøtte beløp som tilsvarer den statlige driftsstøtten til barnehager. Her tar man altså ikke hensyn til at dem som benytter seg av barnehagetilbud som oftest er i arbeid og derved betaler skatt til staten. Hjemmeværende, derimot, yter ikke noe direkte pengemessig bidrag til statskassen som sådan, men skal likevel få utbetalt kontantstøtte.

Kontantstøtten betaler dagmamma/dagpappa

Nå viser det seg at kontrollen med hvem som er berettiget til å motta

kontantstøtte skal være noe tilfeldig. Selv om det fra politisk hold sies at forutsetningene for å få tildelt kontantstøtte skal være todelt, nemlig at en av foreldrene er ute av arbeidslivet og at barnehageplass ikke benyttes, så er det kun en av disse forutsetningene som vil være avgjørende for tildeling. Det er med andre ord bruk eller ikke bruk av barnehageplass som er utslagsgivende. Man vil altså kunne motta kontantstøtte dersom man er i arbeid og benytter dagmamma/dagpappa i stedet for barnehageplass. I et innlegg i Aftenposten den 24. oktober i fjor ble barne- og familieminister Valgerd Svarstad Haugland sitert å ha uttalt at "kontantstøtte vil også gjøre det mulig å lønne dagmammaene bedre." Man kan derfor med rette spørre seg om det er barnehager i seg selv visse politikere vil til livs, eller om det faktisk er slik at de ønsker at foreldre bruker mer av sin tid hjemme mens barna er små.

Kvinner og barn blir tapere

Sett utenfra virker det noe tilfeldig at man skal subsidiere hjemmeværende i så sterk grad som kontantstøtteordningen tilsier, når det nok er svært mange småbarnsforeldre som er i arbeid som kunne tenkt seg å ha mer tid til å være sammen med ungene sine.

For et voksent menneske er nemlig arbeid ikke alltid og kun et nødvendig onde, men ofte en mulighet til å bruke energi, ressurser og kunnskaper til selvutvikling og samarbeid med andre. Samtidig vet vi at kvinner ofte tjener mindre enn menn, og at det er kvinner som har måttet kjempe seg til en berettiget plass i arbeidslivet. Når menn kun tar ut fødselspermisjon hvis de blir "tvunget" til det, skal det ikke stor fantasi til for å kunne forutsi at kvinner, og ikke menn, vil ta ut kontantstøtte og derved tape muligheter og rettigheter i forhold til arbeidsliv, pensjoner og så videre. Den andre "myten" som synes å gjøre seg gjeldende i debatten omkring kontantstøtte, særlig fra de som ønsker den innført, er at det å gå i barnehage er for barn et nødvendig onde. For et barn er det derimot tenkelig at barnehagen representerer en anledning til positivt samvær og læring som utfyller og støtter opp under foreldrenes omsorg for barnet. Hvis kontrollordninger med kontantstøtte ikke gjøres mer effektive enn det Regjeringen har lagt opp til, vil vi kunne få en situasjon hvor barnas faktiske oppvekstvilkår og miljø forringes gjennom at barn tas ut av barnehager til fordel for praktikant- og dagmamma/dagpappa ordninger hvor standarder for kvalifikasjoner ikke er utarbeidet. Selvsagt gjelder dette også foreldrene selv: staten kan kun til en viss grad kontrollere at barn ikke utsettes for grove overtramp av egne foreldre, og kan ikke utstede et "kvalifikasjonsbevis" for kommende foreldre. Poenget er likevel at dersom meningen med kontantstøtte er at en foreldre skal være hjemme mens barna er små, så må politikere også legge denne intensjonen inn i tildelingskriteriene.

Feministisk kritikk

Reaksjoner på forslaget om kontantstøtte har ikke uteblitt. Kristelig Folkeparti har aldri blitt beskyldt for å stå likestillings- eller kvinnesaksforkjemper nær, og har måttet tåle kritikk fra feministisk leir. Det fremheves særlig at dersom man ønsker et samfunn hvor kjønne er mer likestilt, så må kvinner delta i arbeidslivet og derved forbedre sin "forhandlingsposisjon" både i og utenfor hjemmet. Ønsker man derimot å bevare de tradisjonelle kjønnsrelasjonene, er det bare å opp-

muntre kvinner til å arbeide for hjemmet og barna mens menn er ute i arbeidslivet og tjener penger. Den feministiske kritikken av kontantstøtteordningen er basert på 25 års forskning omkring disse spørsmålene, og ut i fra forskningens resultater er kritikken meget berettiget. Likevel er det viktig at vi ikke tar på oss en feministisk tvangstrøye i denne debatten, og at vi er lydhøre overfor ulike synspunkter. Spesielt viktig er det at kvinnebevegelsen tar inn over seg det faktum at mange småbarnsfamilier har hilset forslaget om kontantstøtte velkommen. Den akademiske kvinnebevegelsen bør derfor sette spørsmålet om større fleksibilitet for småbarnsfamilier på dagsorden, og søke løsninger som er i tråd med ønsket om større likestilling mellom kjønne.

Behov for nye løsninger som omfatter flere småbarnsforeldre

Hvis retorikken om større valgfrihet for alle småbarnsfamilier skal bli noe

annet enn et rop om å få kvinnene tilbake i hjemmet, bør norske politikere diskutere andre politiske virkemidler enn kontantstøtte. Forslag som omhandler større fleksibilitet i arbeidslivet, så som redusert arbeidstid med lønnskompensasjon, kombinert med økt satsing på barnehageutbygging og billigere barnehage tilbud, vil kunne nå langt flere småbarnsforeldre enn det kontantstøtteordningen legger opp til. Blant annet er det riktig å påpeke at kontantstøtten ikke bare behandler rik og fattig likt, men at den også forutsetter et samfunn som er bygd opp på kjernefamilie-modellen. Enslige småbarnsforeldres valgfrihet økes neppe særlig ved innføring av en kontantstøtte på 36 140 kroner. Forslaget om kontantstøtte er i realiteten bygget på en hegemonisk forestilling om at heteroseksuelle par med barn utgjør både det normativt ønskede og det faktisk eksisterende familiemønster, og

FORTS. NESTE SIDE

Professor- komiteen er klar

Bedømmelseskomiteen for ny professor I ved Senter for kvinneforskning er nå klar. Den vil bestå av:

Professor emerita Rita Liljeström, Sociologiska Institutionen, Göteborgs Universitet.

Professor Kari Melby, Senter for kvinneforskning, NTNU.

Professor Peter Larsen, Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen og Institutt for litteraturvitenskap, UiO.

I tillegg er to spesialsakkynndige oppnevnt for å bistå komiteen i vurderingen av søkere fra henholdsvis jus og medisin. De to spesialsakkynndige er:

Professor Kevät Nousiainen, Juridiska fakulteten, Helsingfors Universitet.

Professor Kirsti Malterud, Seksjon for allmennmedisin, Universitetet i Bergen og Senter for kvinneforskning, UiO.

Ass. faglig leder ved Senter for kvinneforskning, sosiolog Elisabeth Rogg, tilsettes som sekretær for komiteen.

Det er ni søkere til det utlyste professoratet i kvinne- og kjønnsforskning. Søkernes fagbakgrunn er fra filosofi/idehistorie, historie, jus, litteraturvitenskap, medisin og sosiologi.

Q Webs nettverk

Q Web Sverige er et nettverk for forskere, organisasjoner og enkeltpersoner som på forskjellig måte arbeider for likestilling og for å bedre kvinners helse i Sverige og resten av verden. Hensikten er å bedre kommunikasjonen mellom forskere og praktikere innenfor ulike områder f.eks. kvinners "empowerment", vold mot kvinner, kvinners helse i et samfunnsperspektiv, seksuell og reproduktiv helse osv. Foruten en database over alle tilknyttede har de en web side (<http://www.qweb.kvinnoforum.se>) der samtlige prosjekter beskrives, hvor det tipses om ny litteratur, interessante lenker, presenterer artikler samt viser en kalender over nordiske og internasjonale aktiviteter. Rapporter fra ulike delseminarer finnes også å lese på web sidene: (<http://www.qweb.kvinnoforum.se/papersemp.htm> og <http://www.qweb.kvinnoforum.se/papers.htm>).

Nordplus websider

Kvinneforskningens Nordplus-sider er nå publiserte med adresse: <http://www.helsinki.fi/erill/kris/nordl.html>

Nordplus websider har direkte e-post lenker til SFKs egen hjemmeside.

Senterets faste stab

Harriet Bjerrum Nielsen
faglig leder/ansvarlig redaktør
tlf. 22 85 89 42
h.b.nielsen@sfk.uio.no

Anne Evandt
førstekonsulent
tlf. 22 85 87 44
a.e.evandt@sfk.uio.no

Helle Granum (permisjon)
studiekonsulent/sekretær
tlf. 22 85 89 37
hellepg@sfk.uio.no

Nina Heilmann
førstekonsulent/redaktør
tlf. 22 85 89 36
nina.heilmann@sfk.uio.no

Margret H. Næss
sekretær
tlf. 22 85 89 55
i.m.h.nass@sfk.uio.no

Elisabet Rogg
assisterende faglig leder
tlf. 22 85 89 44
elisabet.rogg@sfk.uio.no

Evy Tillman Rønning
studiekonsulent/sekretær
tlf. 22 85 89 37
e.t.ronning@sfk.uio.no

Liv Sæther
økonomi- og personalkonsulent
tlf. 22 85 89 35
liv.sather@sfk.uio.no

Anders R. Widding
IT-konsulent
a.r.widding@usit.uio.no

Hildegunn Waal
lesesalsinspektør (torsdager)
tlf. 22 85 89 52
hildegunn.waal@sfk.uio.no

Sidsel Platou Aarseth
daglig leder
tlf. 22 85 89 40
s.p.aarseth@sfk.uio.no

Senter for kvinneforskning
Boks 1040, 0315 OSLO
Besøksadresse:
Sognsveien 70, 4. etasje,
vis á vis Ullevål stadion

FORTS. FORRIGE SIDE

er i seg selv diskriminerende overfor andres valg av familie. I tillegg er det grunn til å sette på dagsorden spørsmålet om kontantstøtte vil virke til å fremme eller hemme innvandrerkvinner muligheter på arbeidsmarkedet, deres integrasjon i det norske samfunnet, samt deres "forhandlingsposisjon" i og utenfor hjemmet.

Det siste utspillet fra Svarstad Haugland er at foreldre med rusproblemer ikke skal kunne velge kontantstøtte. Det å avgi utsagn om hvem

i vårt samfunn som har rusproblemer eller ikke er i seg selv meget problematisk. Balansegangen mellom formynderi og frihet er heller ikke lett, og det er fristende å spørre om Kristelig Folkeparti kun ønsker at kristne, kirkegående, heteroseksuelle foreldre skal kunne "velge" kontantstøtte. Til syvende og sist bidrar kanskje ikke kontantstøtten til økt valgfrihet, men til økt stemping av dem som er annerledes enn Kristelig Folkepartis idealborgere.

A-notater på tilbud

Senter for kvinneforskning utgir en egen serie Arbeidsnotater som kommer ut jevnlig i løpet av hvert år. De blir i hovedsak skrevet av dem som arbeider med forskning - og/eller utviklingsprosjekter, er et resultat av SFKs seminarer og forskerkurs- eller prosjektvirksomheter. Noen Arbeidsnotater er fra tidligere tilknyttede forskere ved SFK, hvor publikasjonen i hovedsak er et resultat av arbeidet som er lagt ned her.

Vi har en del Arbeidsnotater på lager, og vil gjerne presentere dem gjennom vår publikasjonsliste her i Bulletin. Som en gladmelding på nyåret får dere nå anledning til å bestille tre og få den billigste på kjøpet!

Notatene står forøvrig utstilt i en tidsskriftshylle til gjennomsyn på Senter for kvinneforskning i Sognsvn. 70. Stikk innom og se om du har lyst til å skaffe deg noen av dem. Vi gjør oppmerksom på at tilbudet er begrenset til at de fortsatt finnes på lager.

Arbeidsnotater på lager:

- 1/89: *Dagliglivets miljøproblemer*. Kr. 50,-
- 3/89: *Senter for kvinneforskning under lupen*. Kr. 50,-
- 4/89: *Sosiologi under lupen*. Kr. 50,-
- 1/91: *Veiet og funnet for lett- og for tung. Kjønn og vitenskapelig bedømmelse. Rapport fra et seminar*. (Samproduksjon med Sekretariatet for kvinneforskning, NFR) Gratis p 3/91: *Kvinner, miljø og utvikling. Rapport fra en nordisk forskerkonferanse*. (Samproduksjon med Sekretariatet for kvinneforskning, NFR) Gratis
- 5/91: *Historie under lupen*. Kr. 50,-
- 6/91: *Gender and Science*. Et utvalg artikler av Evelyn Fox Keller og Helen Longino (med forord). Kr. 75,-
- 7/91: *Hélène Cixous*. Rapport fra et forskerkurs høsten 1990. Kr. 70,-
- 1/92: *Kvinnepolitiske nøkkelttekster*. Rapport fra en seminarrekke 1989 og 1990. Kr. 50,-
- 5/92: *Kvinner i film, TV og reklame*. Artikler fra et seminar våren 1992. Kr. 75,-
- 2/94: *Kroppen som informasjonssystem - en vei til ny kunnskap om kvinners helse*. Kr. 50,-
- 3/94: *Social Construction of Gender in Children's World*. Kr. 50
- 4/94: *Seksualisert vold. En oversikt over skandinaviske litteratur*. Kr. 50,-
- 2/95: *Gender, Modernity, Postmodernity - new Perspectives on Development/Constructions of Gender*. Kr. 120,-
- 3/95: *Fra forskningsobjekt til handlende subjekt*. Forskningsformidling til en gruppe kvinner med kroniske muskelsmerter. Kr. 50,-

- 4/95: *Feminisme sett med mannlig øyne*. Innlegg fra et seminar om og med mannlig forskere vår og høst 1994. Kr. 50,-
- 5/95: *Kvinner i bevegelse - mellom lengsel og lyst*. G. Engelsrud. Se 4/97.
- 6/95: *Strateginotat 1996-2000*. Senter for kvinneforskning. Kr. 50,-
- 7/95: *Diverse forms of life. Feminism, Biotechnology*. Vandana Shiva. Kr. 50,-
- 8/95: *Når forskjellen blir synlig - kvinner med kroniske muskelsmerter i et kjønnsrolleperspektiv*. Ulla Britt Lilleaas. Kr. 120,-
- 1/96: *Statusrapport 1992-1996*. En rapport om virksomheten ved Senter for kvinneforskning med forslag til videre utvikling av feltet kvinne- og kjønnsforskning ved UIO. Gratis
- 4/96: *Hvordan går det med dem? Utviklingsforløp hos kvinner med kroniske muskelsmerter*. Rapport fra et seminar 12. april 1996. Kr. 50,-
- 5/96: *Hva er feminisme i dag?* Studentfeministenes skriftserie nr. 1. Kr. 50,-
- 6/96: *Julia Kristeva. Om fallosens fremmedhet*. Om hysterisk tid. Kr. 40,-
- 7/96: *Ulrike Prokop. Kvinnelighetens symbolikk - kvinnelige livsutkast i det moderne*. Kr. 50,-
- 8/96: *Kjønn, generasjon, identitet*. Rapport fra et seminar ved Senter for kvinneforskning 1.-2. februar 1996. Kr. 100,-
- 3/97: *Fra Kvinne og kjønn til Kvinne som kjønn*. Senter for kvinneforskning 1986-1996. Kr. 90,-
- 4/97: *Kvinner i bevegelse - mellom lengsel og lyst*. Revidert utgave av A-notat 5/95. Gunn Engelsrud. Kr. 75,-

Gratis:

- Årsmeldinger:
- *Vil du vite hva vi kan?/Who's who? 1997*. Prosjekt- og kompetanse oversikt. Senter for kvinneforskning - på norsk og engelsk.
- *Kompetansekatalog over kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo 1994*. Kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo. I tillegg gis det en oversikt over kvinner i vitenskapelige stillinger.
- *Norwegian Women's Studies and Gender Research*. Informasjonsbrosjyre.

Ekstratilbud:

T-skjorter med SFKs logo

- Stor lysgrå t-skjorte med lang arm, str. XL. Tilbudspris Kr. 30.- God kvalitet.
- Diverse farger - alle størrelser Kr. 50.-

Feministisk filosofi og vitenskapskritikk:

Kjønnsperspektiver på "Felles innføringsemne" (ex. phil) ved NTNU

Senter for Kvinneforskning ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) skal arrangere en konferanse i Trondheim om kjønnsperspektiver på det nye felles innføringsemnet 11. og 12. mars 1998.

Fram til 1995 besto Universitetet i Trondheim av to høyskoler: Den Allmennvitenskapelige Høgskolen (AVH) med ordinære fakulteter og den Tekniske Høgskolen (NTH) som utdannet sivilingeniører. I 1995 ble universitetet omorganisert og de to delene skal nå i høyere grad integreres i hverandre. I den forbindelse er det etablert et nytt *førstesemesterstudium* (felles innføringsemne/ex.phil) som skal være felles for alle studenter ved institusjonen, både for de som hovedsakelig ønsker å følge et historisk-filosofisk eller samfunnsvitenskapelig studieforløp, de som skal ta en ordinær sivilingeniørutdanning, og de som vil kombinere.

Senter for Kvinneforskning har vært delaktig i prosessen bak utviklingen av dette nye studietilbudet. Vi er meget fornøyd med innstillingen fra programstyret for fellesemnet, der kjønnsperspektiver har fått en integrert rolle både innenfor den såkalte modul 1 (filosofi, vitenskapsteori) og modul 2 (mer anvendte og dagsaktuelle emner). I dag står vi imidlertid i den situasjonen at de innholdsmessige intensjonene i innstillingen skal gjennomføres i praksis.

I den forbindelse arrangerer Senteret en konferanse, både for å synliggjøre innholdet i innstillinga, og for å bygge opp kompetanse omkring kjønnsperspektiver på noen av de temaene som fellesemnet behandler. Konferansen har tre målgrupper: De som skal undervise på fellesemnet ved NTNU, og de som gir lignende undervisning ved de andre universitetene og høyskolene. I tillegg henvender konferansen seg til et publikum som har en generell interesse for feministisk filosofi og vitenskapsso-
siologi/-historie.

Vedlagt følger et foreløpig program for konferansen. Første dag retter seg hovedsaklig mot innholdet i modul 1, mens dag 2 tar sikte på å belyse noen aspekter ved det faglige innholdet i modul 2. Konferansen skal avsluttes med en paneldebatt

hvor såvel faglige som pedagogiske/didaktiske sider ved et slikt felles innføringsstudium skal diskuteres.

Konferansens praktiske sider:

* Konferansen holdes på Universitets-senteret på Dragvoll, noen kilometer utenfor bykjernen i Trondheim.

* Deltakelse er gratis, men deltakerne må selv betale for lunsj begge dager og middag første kveld, i tillegg til reise og opphold. De som melder seg på vil få anbefalt hotell av oss, et billig og et middels dyrt alternativ.

* Det blir utarbeidet et kompendium med tekster som de ulike foredragsholderne har skrevet. Kompendiet blir tilsendt deltakerne på forhånd.

Meld deg på!

Vi håper på en spennende konferanse med friske diskusjoner. Påmeldingsfristen er 25. februar 1998. Har du flere spørsmål kan du henvende deg til Kari Heitmann tlf. 73 59 17 88, e-post: karhei@sts.ntnu.no eller Nora Levold, tlf. 73 59 82 11, e-post: nora.levold@sts.ntnu.no.

Klipp ut slippen og send den til Kari Heitmann, Senter for kvinneforskning, NTNU, 7034 Trondheim.

Jeg ønsker å delta på konferansen "Feministisk filosofi og vitenskapskritikk: kjønnsperspektiver på fellesemnet":

Navn:.....

Institusjon:.....

Adresse:.....

.....

Telefon:.....

E-post:.....

Program

Onsdag 11. mars 1998

Kjønnsperspektiver i filosofien

1000- 1030 Åpning

ved Birte Loa Knizek

1030- 1130 Søren Kjørup:

Foreløpig uten tittel

1130 -1145 Kaffe m/vafler

1145- 1245 Ove Steen Hansen:

"Kjønnsperspektiver hos Platon:

Forholdet mellom mannlighet og kvinnelighet"

1245- 1400 Lunsj

1400- 1500 Ulla Holm: "Aristoteles etikk relatert til omsorgsbegrepet i feministisk teori"

1500-1515 Kaffe

1515- 1615 Eva Lundgren-Gothlin:

"Om Simone de Beauvoir begrep om "det annet kjønn"

1615- 1645 Oppsummerende diskusjon

1930 Middag/sosialt samvær

Torsdag 12. mars 1998

Vitenskap og teknologi som kjønn praksis?

0900- 1000 Naomi Scheman:

"Lay persons' relation to science: Trust and criticism"

1000 - 1100 Merete Lie: "Teknologi og kunnskapens formalisering"

1100 -1130 Kaffe m/vafler

1130 - 1230 Knut H. Sørensen:

"Dikotomienes didaktikk: Formidlingsproblemer i en kjønn verden"

1230- 1330 Lunsj

1330- 1600 Paneldebatt:

Faglige og pedagogiske/didaktiske utfordringer:

* Hvordan skal kjønnsperspektiver, som nå er integrert i fellesemnets intensjoner, realiseres i undervisningen?

* Hvordan bør kjønnsperspektiver kommuniseres til en så heterogen gruppe som fellesemnets studenter?

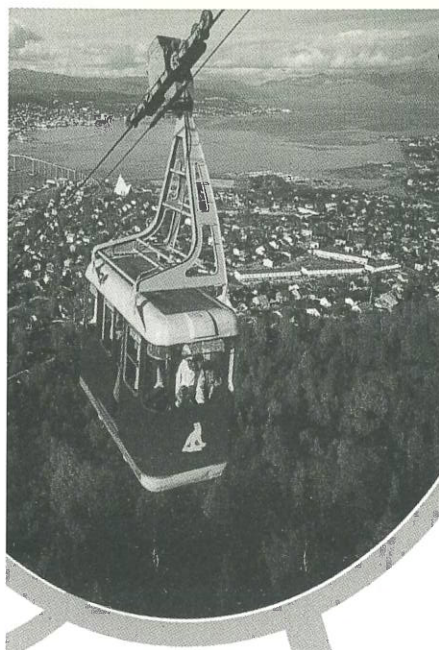
Women's Worlds 1999

Den 20. - 26. juni 1999 kan Tromsø vente innrykk av rundt 2000 kvinner - og noen menn - fra hele verden. Da arrangeres Women's Worlds - 7th International Interdisciplinary Congress on Women.

I en hel uke kommer kvinneforskere fra alle tenkelige fagfelt og interesseområder, studenter, kunstnere og kulturarbeidere, likestillingsarbeidere og "femokrater", kvinneaktivister og andre med interesse for temaet "kvinnens verdener" til å samles i Tromsø. Women's Worlds-konferansene har blitt arrangert i forskjellige deler av verden hvert tredje år siden 1981: Den første konferansen fant sted i Israel, deretter har de vært arrangert i Nederland, Irland, New York City, Costa Rica og i Australia.

Hver arrangør står fritt til å velge sine egne rammer og temaer, men hovedtanken bak konferansen er som navnet "Women's Worlds" antyder en bredest mulig fokusering på kvinners liv og interesser. Blant hovedtemaene i Adelaide 1996 var bærekraftig utvikling og sosiale endringer i globalt perspektiv, oppfølging av Beijing-konferansen, likestillingspolitikk, kvinner og utdanning, urbefolkningsproblemer, helse og seksualitet, kvinners kulturelle uttrykk. Dette er temaer vi finner det naturlig å videreføre på 1999 konferansen. I tillegg ønsker vi å bringe inn en del problemstillinger vi ser som sentrale for vår del av verden, slik som nordisk likestillingspolitikk og velferdspolitik, kvinners forhold til primærnæringene og ressursgrunnlaget, forholdene på Nordkalotten og samarbeidet i Barentsregionen, samt internasjonal avspenning og fredsarbeid generelt. Det vil også være naturlig med et tungt urbefolknings-/samisk innslag på programmet.

1st announcement (første kunngjøring) ble sendt ut sommeren 1997, og vi har fått en enorm respons - over 600 tilbakemeldinger fra alle verdensdelene med forslag på tema, hovedtalere, kulturelt program osv. Forslagene til programmet spenner vidt, men kan deles i hovedkategorier som omfatter kvinner og makt, arbeid, seksualitet,

First announcement/
call for papers and proposals

helse, fortid, fremtid, fred og menneskerettigheter, utvikling, kreativitet, spiritualitet/religion, kjønnsstudier og mye mer!

2nd announcement vil bli sendt ut før påsken 1998, med endelig påmelding med abstract 1. november 1998. Vi er svært åpne for forslag og ideer av alle slag og håper på mange henvedelser fra folk som har lyst til å være med på å jobbe frem opplegg som kan inngå i kongressukens program. Å dømme etter den store interessen vi allerede merker har vi de beste forhåpninger om at Women's Worlds 99 skal bli vellykket!

Women's Worlds 99 - 7th International Interdisciplinary Congress on Women

Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø
Tel. 77 64 58 99,
Faks 77 64 64 20,
E-post:
womens.worlds.99@skk.uit.no
http://www.skk.uit.no/WW99/ww99.html

Foreløpig høst-program for SFK

AUGUST

*Forskerworkshop: The Every-day Life and Culture of Young Girls

Torsdag - lørdag 20. - 22. august med professor Valerie Walkerdine og hennes medarbeidere Helen Lucey og June Melody fra Goldsmith's College, London, lektor Kirsten Drotner, Københavns universitet, høyskolelektor Hedvig Ekerwald, Uppsala Universitet, professor Monica Rudberg, Pedagogisk forskningsinstitutt, UiO og professor Harriet Bjerrum Nielsen, Senter for kvinneforskning, UiO.

Faglig ansvarlig: Professor Harriet Bjerrum Nielsen, SFK.

Begrenset deltakelse. Påmelding innen 1. juni på tlf. 22 85 89 30.

SEPTEMBER

*Nasjonalt forskerkurs: Allmennkurs i feministisk teori og kritikk

Forskerkurs med professor i filosofi Sandra Harding, School of Education, UCLA, USA og professor i filosofi og kvinnestudier Rosi Braidotti, Faculty of Arts, University of Utrecht. Forskerkurset er et samarbeid mellom Sentrene for kvinneforskning i Bergen, Trondheim og Oslo.

Faglige ansvarlige:

Faglig leder Kjell Soleim, Senter for humanistisk kvinneforskning, UiB, professor Kari Melby, Senter for kvinneforskning, NTNU og professor Harriet Bjerrum Nielsen, Senter for kvinneforskning, UiO.

Nærmere opplysninger ved påmelding innen 1. juni på tlf. 22 85 89 30.

Multiculturalism

Slutten av september

Seminar om multikulturalisme ved Senter for kvinneforskning med professor i filosofi Sandra Harding, School of Education, UCLA, USA og professor i filosofi og kvinnestudier Rosi Braidotti, Faculty of Arts, University of Utrecht.

Faglig ansvarlig: Faglig leder Harriet Bjerrum Nielsen, SFK.

Ring 22 85 89 30 for mer informasjon.

UTLYSING: LEDER FOR KILDEN I NORGES FORSKNINGSRÅD

Norges forskningsråd skal etablere en nasjonal informasjons- og dokumentasjonstjeneste for kvinne- og kjønnsforskning, KILDEN. Tjenesten skal opprettes som en randsoneinstitusjon under Forskningsrådet, men vil ha et eget styre og et nært samarbeid med kvinneforskningsmiljøene. KILDEN skal samlokaliseres med Kompetansesenter for likestilling og vil få tilhold sentralt i Oslo. Tjenesten skal arbeide opp mot eksisterende institusjoner og systemer innen forskningsformidling og forskningsdokumentasjon nasjonalt og internasjonalt. Viktige samarbeidspartnere vil være institusjoner som BIBSYS, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og universitetsbibliotekene. Bruk og utvikling av elektronisk baserte informasjons- og dokumentasjonstjenester om og for kvinne- og kjønnsforskning vil stå sentralt.

KILDEN opprettes med tre stillinger, hvorav to konsulentstillinger med hovedvekt på informasjons- og formidlingsarbeid skal overføres fra Sekretariatet for kvinneforskning i Forskningsrådet. KILDEN vil få ansvar for tidsskriftet Kvinneforskning og en redaktør i bistilling vil bli tilknyttet.

Vi søker etter en person som kan lede arbeidet med å etablere og utvikle KILDEN. Stillingen byr på stor faglig frihet, samtidig som det særlig i oppstartsfasen stilles meget store krav til arbeidskapasitet og samarbeidsevner. Det er nødvendig med ledererfaring og god kjennskap til elektronisk basert dokumentasjons- og informasjonsvirksomhet. Det er ønskelig med kjennskap til kvinne- og kjønnsforskning. Nærmere opplysninger kan fås ved henvendelse til Elisabeth Gulbrandsen, tlf. 22 03 74 38.

Stillingen lønnes etter avtale. Medlemskap i Statens Pensjonskasse og Forskningsrådets forsikringsordninger. Skriftlig søknad med CV, attester og vitnemål sendes **innen 27. februar 1998** til Norges forskningsråd, Organisasjons- og personalavdelingen, v/Margareth Tønsberg, Boks 2700 St. Hanshaugen, 0131 Oslo.

Jeg ønsker å melde meg på seminarene:

- ☐ Tekstseminar Kjønn og klasse.
- ☐ Ungdom, kjønn og medier. Påmelding innen 6. mars.
- ☐ Etikk og reproduktiv helse. Påmelding for lunsj innen 24. april.
- ☐ Kropp og kjønn i feministisk teori: fenomenologiske og psykoanalytiske perspektiver. Påmelding innen 17. april.
- ☐ Klasse og kjønn i det postindustrielle samfunnet. Påmelding innen 14. mai.
- ☐ Discourse, Subjectivity and Gender. Påmelding innen 14. mai.
- ☐ Memory Workshop. Påmelding innen 3. juni.
- ☐ The Everyday Life and Culture of Young Girls. Påmelding innen 1. juni.
- ☐ Allmennkurs i feministisk teori og kritikk. Påmelding innen 1. juni.

Jeg ønsker å få tilsendt følgende materiale gratis:

- ☐ Vil du vite hva vi kan?/Who's who? 1998
- ☐ Kompetansekatalog over kvinne- og kjønnsforskning ved UiO 1994
- ☐ Liste over utgitte Arbeidsnotater og andre aktuelle publikasjoner
- ☐ Årsmelding 1997

Annet:

- ☐ Jeg ønsker å bli medlem av Nettverket for forskning om seksualisert vold
- ☐ Jeg ønsker å bli medlem av Studentfeministene
- ☐ Jeg tegner abonnement/melder adresseforandring på BULLETIME

Navn.....
Adresse.....
Postnr.- og sted.....
Fag.....
Sendes til:
Senter for kvinneforskning, Postboks 1040 Blindern, 0315 OSLO

Redaksjonelle opplysninger

BULLETIME 1-98
12. årgang

ISSN 0802-0027

Opplag: 4000

Utgis av:
Senter for
kvinneforskning
Universitetet i Oslo
Boks 1040, Blindern
N - 0315 OSLO

Redaksjon:
Ansvarlig redaktør:
Harriet Bjerrum Nielsen

Redaktør, layout:
Nina Heilmann

Redaksjonsmedlemmer:
Elisabet Rogg og
Sidsel Platou Aarseth

Telefon: 22 85 89 30
Telefax: 22 85 89 50

E-post:
nina.heilmann@sfk.uio.no
[http://www.uio.no/www-
other/sfk/SFKinfo.html](http://www.uio.no/www-other/sfk/SFKinfo.html)

Redaksjonen avsluttet
29. januar 1998

Falch Hurtigtrykk as

Neste utgivelse kommer
i september 1998